



**BENDROJO UGDYMO MOKYKLŲ
2023 METAIS ĮSIGYTŲ VADOVĖLIŲ IR SKAITMENINIŲ
MOKYMO PRIEMONIŲ APŽVALGA**

Parengė:
Dr. Benediktas Šetkus, Ugdymo turinio skyriaus specialistas,
Jelena Žilinska, Ugdymo inovacijų skyriaus specialistė

NACIONALINĖ ŠVIETIMO AGENTŪRA
2024

TURINYS	
ĮVADAS	2
VADOVĖLIŲ, PARENGTŲ PAGAL ATNAUJINTĄ UGDYMO TURINĮ, PASIŪLA	4
INFORMACIJA APIE ĮSIGYTUS PRADINIO UGDYMO PROGRAMOS VADOVĖLIUS	
1–4 KLASĖMS	7
INFORMACIJA APIE ĮSIGYTUS PAGRINDINIO UGDYMO PROGRAMOS VADOVĖLIUS	9
VADOVĖLIAI, SKIRTI 5–6 KLASĖMS	10
VADOVĖLIAI, SKIRTI 7–8 KLASĖMS	11
VADOVĖLIAI, SKIRTI 9–10 KLASĖMS	12
INFORMACIJA APIE ĮSIGYTUS VIDURINIO UGDYMO PROGRAMOS VADOVĖLIUS	
11–12 KLASĖMS	14
INFORMACIJA APIE PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGŲ ĮSIGYTUS VADOVĖLIUS	15
INFORMACIJA APIE ĮSIGYTUS VADOVĖLIUS UŽSIENIO KALBOMS MOKYTIS	16
1–4 KLASĖMS SKIRTI VADOVĖLIAI UŽSIENIO KALBOMS MOKYTIS	18
5–10 KLASĖMS SKIRTI VADOVĖLIAI UŽSIENIO KALBOMS MOKYTIS	18
11–12 KLASĖMS SKIRTI VADOVĖLIAI UŽSIENIO KALBOMS MOKYTIS	19
INFORMACIJA APIE ĮSIGYTAS SKAITMENINES MOKYMO PRIEMONES	19
Skaitmeninės mokymo priemonės: bendro pobūdžio informacija	19
2023 m. mokyklų įsigytos skaitmeninės mokymo priemonės	21
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	25
Išvados	25
Rekomendacijos	25
Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai	25
Savivaldybėms	26
Mokyklų steigėjams	26
Bendrojo ugdymo mokykloms	26
Vadovėlių ir mokymo priemonių teikėjams (leidykloms)	26

IVADAS

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. vasario 15 d. įsakymu Nr. V-184 patvirtintas mokyklų aprūpinimą bendrojo ugdymo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis reglamentuojantis Bendrojo ugdymo dalykų spausdintų ir įvairių interaktyvumo lygių virtualiųjų vadovėlių ir mokymo(si) priemonių atitikties teisės aktams įvertinimo ir aprūpinimo jais tvarkos aprašas (toliau – Aprašas). Aprašas nustato bendruosius ir specialiuosius reikalavimus bendrojo ugdymo dalykų vadovėliams ir mokymo priemonėms, skirtiems bendrojo ugdymo programoms įgyvendinti, bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių ir mokymo priemonių vertinimą, turinio kokybės užtikrinimą ir atsakomybę, aprūpinimo bendrojo ugdymo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarką.

Apraše nustatyta, kad už mokymo lėšas, skirtas vadovėliams ir mokymo priemonėms, mokykla gali įsigyti tik tų vadovėlių, apie kuriuos informacija teikiama Švietimo portalo informacinėje sistemoje (toliau – Švietimo portalas), taip pat vadovėlių, skirtų pagal tarptautines programas besimokantiems mokiniams, spausdintų, virtualiųjų mokymo priemonių, teisę naudotis virtualiuoju vadovėliu ar virtualia mokymo priemone, kitos ugdymo procesui reikalingos literatūros, daiktų, medžiagų, įrangos bendrojo ugdymo programose apibrėžtam ugdymo turiniui įgyvendinti.

Apraše įvardyta mokyklų atsakomybė pateikti informaciją, kiek ir kokių vadovėlių bei mokymo priemonių jos įsigijo per kalendorinius metus. Šią informaciją, kasmet iki kovo 1 d., mokyklos turi paskelbti viešai savo interneto tinklalapiuose.

2023 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu Nr. V-910 „Dėl žinybinės statistikos“ nustatyta, kad mokyklos iki vasario 1 d. turi pateikti Nacionalinei švietimo agentūrai duomenis apie įsigytus vadovėlius ir skaitmenines mokymo priemones. Švietimo valdymo informacinėje sistemoje (toliau – ŠVIS) mokyklos pildo duomenų teikimo formas „Duomenys apie mokyklų įsigytus vadovėlius“ ir „Duomenys apie mokyklų įsigytas skaitmenines mokymo priemones“.

ŠVIS duomenų teikimo formoje „Duomenys apie mokyklų įsigytus vadovėlius“ buvo pateikti klausimai apie turimų vadovėlių skaičių, kiek vadovėlių įsigyta 2023 m. Duomenų teikimo formoje „Duomenys apie mokyklų įsigytas skaitmenines mokymo priemones“ mokyklos turėjo pasirinkti skaitmeninių mokymo priemonių (toliau – SMP) licencijų paskirtį, fiksuoti licencijų galiojimo laiką, įsigytų licencijų kiekį ir kainą.

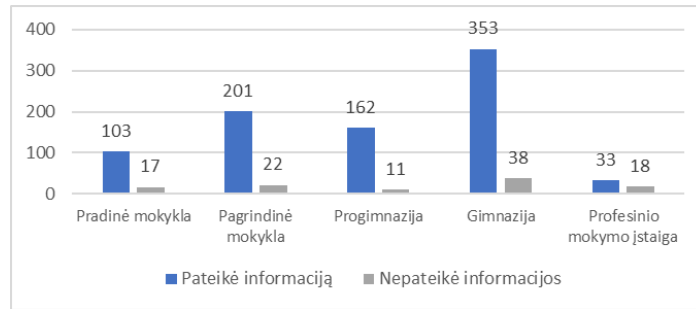
Nacionalinė švietimo agentūra analizuoja duomenis apie mokyklų įsigytus vadovėlius ir mokymo priemones, teikia apibendrintą informaciją Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai ir skelbia ją viešai Švietimo portalo informacinėje sistemoje. Atliekant 2023 m. įsigytų vadovėlių ir SMP duomenų analizę, siekiama pateikti apibendrintus įsigijimo duomenis pagal koncentrus:

- vadovėliai 1–4 klasėms (pradinio ugdymo programa);
- vadovėliai 5–6, 7–8 ir 9–10 klasėms (pagrindinio ugdymo programa);
- vadovėliai 11–12 klasėms (vidurinio ugdymo programa);
- vadovėliai bendrojo ugdymo klasėms profesinio mokymo įstaigose;
- vadovėliai užsienio kalboms mokytis 1–12 klasėms;
- įsigytos SMP visoms bendrojo ugdymo mokykloms.

Analizė atlikta 2024 m. vasario–balandžio mėn., remiantis ŠVIS pateiktais duomenimis. Atliekant analizę, siekta sutelkti dėmesį į mokyklų aprūpinimą vadovėliais, atitinkančiais atnaujintą ugdymo turinį.

Duomenis apie 2023 m. įsigytus vadovėlius pateikė 852 bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigos. Mokyklų pasiskirstymas pateiktas diagramoje (1 pav.).

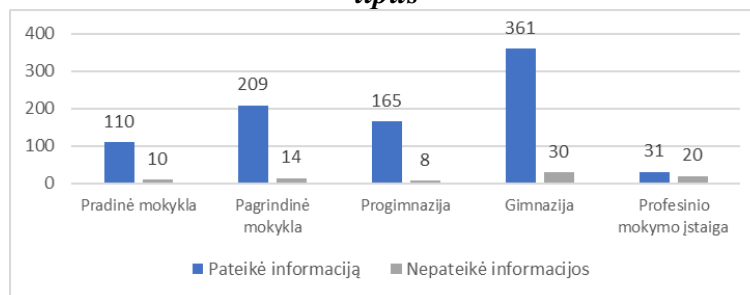
1 pav. Duomenis apie 2023 m. įsigytus vadovėlius pateikusios mokyklos pagal jų tipus



Iš 1 pav. aiškėja, kad duomenis daugiausia pateikė gimnazijos ir pagrindinės mokyklos. Kita vertus, duomenų nepateikė 106 mokyklos, tai sudaro 11 proc. visų mokyklų. Todėl galima konstatuoti, kad ŠVIS duomenys nėra pakankamai išsamūs, dėl to šioje apžvalgoje remiamasi ne 958, bet 852 mokyklų (89 proc. visų mokyklų) pateiktais duomenimis. Šioje apžvalgoje pateikti duomenys daugiau atspindi tendencijas ir leidžia daryti tam tikras išvagas.

Mokyklos turėjo pateikti duomenis ir apie 2023 m. įsigytas skaitmenines mokymo priemones. Tuos duomenis pateikusių mokyklų skaičius nežymiai skiriasi nuo pateikusiųjų duomenis apie vadovėlius (2 pav.).

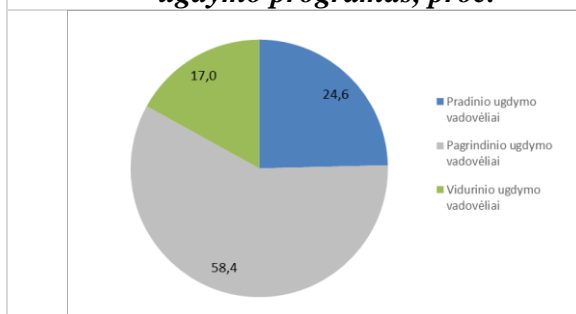
2 pav. Duomenis apie įsigytas skaitmenines mokymo priemones pateikusios mokyklos pagal jų tipus



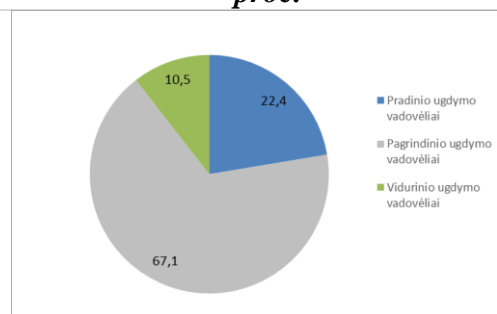
Iš 2 pav. aiškėja, kad duomenis pateikė 876 mokyklos, o 82 mokyklos duomenų nepateikė. Daugiausia duomenų pateikė progimnazijos, o mažiausiai – profesinio mokymo įstaigos (duomenų nepateikė net 64 proc. šio tipo mokyklų).

Duomenis apie įsigytus vadovėlius pagal ugdymo programas galima išskirti dvejopai. Pirmą, 2023 m. buvo įsigyti ankstesnių metų leidimo vadovėliai ir tais metais išleisti vadovėliai, pagal atnaujintas ugdymo programas (3 pav.). Antra, siekiant susikoncentruoti tik į atnaujintą turinį atitinkančius vadovėlius, duomenys apie 2023 m. įsigytus vadovėlius pateikti atskirai (4 pav.).

3 pav. Visų 2023 m. įsigytų bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių pasiskirstymas pagal ugdymo programas, proc.



4 pav. 2023 m. įsigytų vadovėlių pasiskirstymas pagal ugdymo programas, proc.



Palyginę 3 ir 4 pav. duomenis, matome, kad daugiausia atnaujinto turinio, t. y. 2023 m. išleistų vadovėlių, įsigyta pagrindinio ugdymo programai. Tai didžia dalimi galima paaiškinti tuo, kad atnaujintos programos įdiegtos ir vadovėliai pirmiausia išleisti nelyginėms klasėms, kurių šioje programoje yra trys – 5, 7 ir 9 klasės. 2022–2023 m. m. duomenimis, pagal pradinio ugdymo programą (1–4 kl.) mokėsi daugiau kaip 121 tūkst., pagrindinio ugdymo (5–10 kl.) – daugiau kaip 177 tūkst., o vidurinio ugdymo – daugiau kaip 44 tūkst. mokinių.

Vidurinio ugdymo programai naujų vadovėlių įsigyta santykinai mažiausiai (atnaujinimas įgyvendintas tik vienoje, 11-oje klasėje). Taip pat santykinai mažiau atnaujinto turinio vadovėlių mokyklos įsigijo pradinio ugdymo programai.

2023 m. 1–12 klasėms buvo įsigyta 726 213 Lietuvoje ir užsienio valstybėse išleistų vadovėlių (įskaitant profesinio mokymo įstaigas).

VADOVĖLIŲ, PARENGTŲ PAGAL ATNAUJINTĄ UGDYMO TURINĮ, PASIŪLA

Vadovėlius ar mokymo priemones rengia leidyklų pasitelkti autoriai. Leidėjai yra atsakingi už vadovėlių ir mokymo priemonių turinio kokybę. Aprašas numato, kad vadovėlius ir mokymo priemones rengia ir už jų turinio kokybę atsako su vadovėlių ar mokymo priemonių rengimu ir leidyba susiję fiziniai ar juridiniai asmenys. Už užsienio valstybėje išleisto vadovėlio ar mokymo priemonės užsienio kalbai mokyti ir Europos Sąjungos šalyse parengto ir išleisto vadovėlio ir (ar) mokymo priemonės gimtosioms kalboms, kurių mokomasi Lietuvos tautinių mažumų mokyklose, mokyti turinio kokybę atsako su šių vadovėlių platinimu susiję fiziniai ar juridiniai asmenys. Vadovėlio ar mokymo priemonės turinio kokybei ir atitikčiai Aprašo reikalavimams įvertinti leidėjas turi pasitelkti kompetentingus vertintojus.

Informacija apie vadovėlius ar virtualiąsias mokymo priemones teikiama Švietimo portalo informacinėje sistemoje. NŠA, gavusi teikėjo prašymą, užpildytą deklaraciją, vertinimus ir išleisto vadovėlio (ar jo dalies) egzempliorių, Švietimo portalo informacinėje sistemoje paskelbia deklaraciją, vertinimus ir informaciją apie vadovėlius ar mokymo priemones.

Duomenų apie bendrojo ugdymo mokyklų 2023 m. įsigytus vadovėlius svarba yra padidėjusi, palyginti su ankstesnių metų duomenimis, nes jie labiau atspindi mokyklų apsirūpinimą vadovėliais. 2022 m. buvo patvirtintos 47 atnaujintos ugdymo programos, iš kurių 43 programos pradėtos diegti 1, 3, 5, 7, 9 klasėse ir III gimnazijos klasėje nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. Likusiose (t. y. lyginėse) klasėse programos numatyta įdiegti nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. Visą pasiruošimo diegti atnaujintas bendrąsias programas medžiagą ir priemones galima rasti Švietimo portale.

2023 m. pirmiausia imtasi priemonių aprūpinti mokyklas vadovėliais nelyginėms klasėms. Naujiems vadovėliams, atitinkantiems atnaujintas bendrąsias programas, įsigyti mokyklos 2023 m. galėjo panaudoti tris lėšų šaltinius:

1. Mokymo lėšas, skirtas vadovėliams ir mokymo priemonėms (2023 m. – 13,8 mln. eurų). Už jas mokyklos galėjo įsigyti tik tų vadovėlių, apie kuriuos informacija teikiama Švietimo portalo informacinėje sistemoje, taip pat vadovėlių, skirtų pagal tarptautines programas besimokantiems mokiniams, spausdintų, virtualiųjų mokymo priemonių, teisę naudotis virtualiuoju vadovėliu ar virtualiaja mokymo priemone, kitos ugdymo procesui reikalingos literatūros, daiktų, medžiagų, įrangos bendrojo ugdymo programose apibrėžtam ugdymo turiniui įgyvendinti.

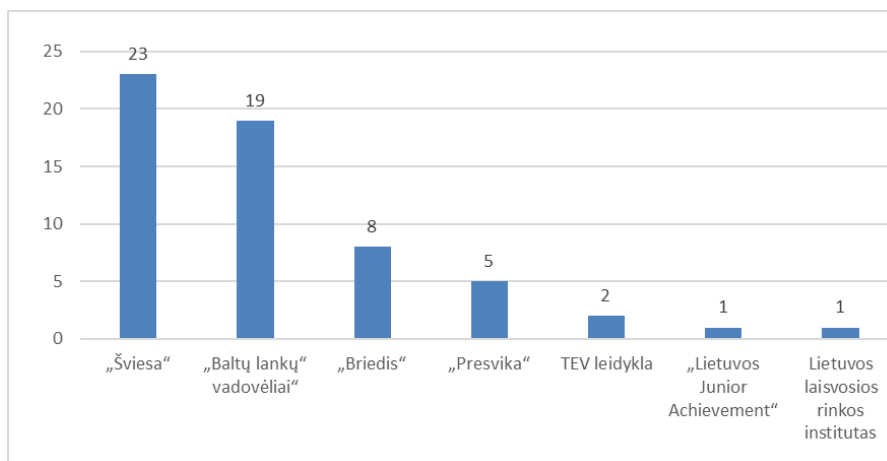
2. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos papildomai skirtas valstybės biudžeto lėšas, t. y. apie 5 mln. eurų. Už šias lėšas mokyklos galėjo įsigyti vadovėlių, kurie 2023 m. buvo išleisti Lietuvoje pagal atnaujintas bendrojo ugdymo bendrąsias programas ir paskelbti Švietimo portale, taip pat ir užsienio valstybėse išleistų vadovėlių užsienio kalboms mokyti.

3. Europos struktūrinių fondų lėšas, t. y. apie 8,5 mln. eurų. Už šias lėšas mokyklos galėjo pirkti 2023 m. Lietuvoje išleistų atnaujintas bendrojo ugdymo bendrąsias programas atitinkančių ir

Švietimo portale paskelbtų vadovėlių. Užsienio valstybėse parengtų ir išleistų vadovėlių užsienio kalboms mokytį mokyklos už šias lėšas įsigyti negalėjo.

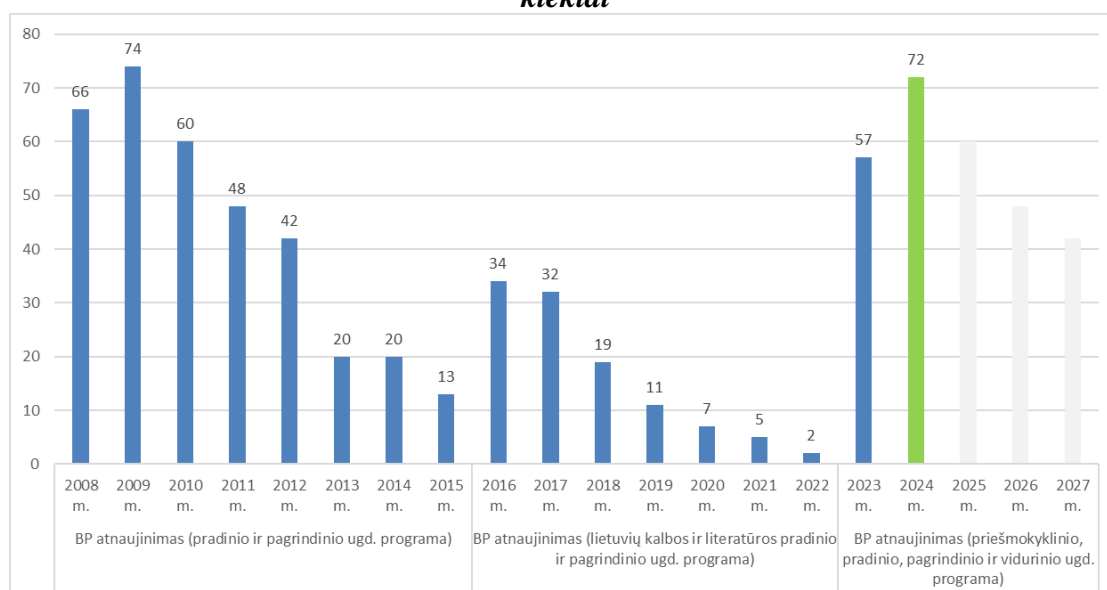
Mokyklos galėjo rinktis iš 357 vadovėlių, iš kurių 59 vadovėliai buvo išleisti Lietuvoje ir 298 – užsienyje, užsienio kalboms mokytį. 2023 m. vadovėlių rinkoje aktyviai dalyvavo septynios Lietuvos leidyklos. Aktyviausios iš jų buvo UAB „Šviesa“, UAB „Baltų lankų“ vadovėliai“ ir Karolio Mickevičiaus leidykla „Briedis“ (5 pav.).

5 pav. Vadovėlių, 2023 m. išleistų Lietuvoje ir paskelbtų vadovėlių duomenų bazėje, pasiskirstymas pagal leidyklas



2023 m. atnaujinus ugdymo programas, leidyklos siūlė pagalbą mokykloms, aprūpindamos jas naujais vadovėliais. Vadovėlių atnaujinimas vyko ir vyksta palaipsniui. Leidyklos planuoja savo pajėgumus, bet aprūpinti mokyklų visų dalykų vadovėliais nespėja. Net ir papildomai skyrus lėšų, daugiau vadovėlių nebuvo pasiūlyta, nebuvo išleista tam tikrų dalykų ir klasių vadovėlių (6 pav.).

6 pav. 2008–2023 m. išleisti vadovėliai 1–12 klasėms ir 2025–2027 m. prognozuojami vadovėlių kiekiai



Analizuojant išleistų 1–12 klasių vadovėlių skaičių pagal jų išleidimo metus, akivaizdu, kad per pastarąjį 16-os metų laikotarpį leidybos apimtys kito, tačiau galima įžvelgti tam tikras tendencijas.

Daugiausia vadovėlių buvo išleista, kai buvo patvirtintos bendrosios programos (nuo 2008 m.), ir praėjus maždaug septyneriems metams (nuo 2016 m.). 2023 m. vadovėlių leidyba vėl išaugo. Mažiausiai vadovėlių išleista, kai pradėta atnaujinti bendrąsias programas, t. y. 2019 m. 2022 m. patvirtinus atnaujintas bendrąsias programas, leidyklos pateikė informaciją, kad 2024 m. jos planuoja išleisti dar apie 72 vadovėlius (6 pav.).

Galima įžvelgti, kad situacija atitinka ankstesnių laikotarpių tendencijas, kai buvo atnaujinamos bendrosios programos – vadovėlių leidyba suaktyvėja, kai patvirtinamos naujos ugdymo programos, o sumažėja – prieš ugdymo programos atnaujinimą (6 pav.).

2023 m. Lietuvos leidyklos išleido 59 skirtingų dalykų vadovėlius (1 lentelė).

1 lentelė. 2023 m. Lietuvos leidyklų išleisti vadovėliai pagal dalykus

Dalykas	Klasės
Pradinio ugdymo programa	
Gamtos mokslai	1 klasė
Gamtos mokslai ir visuomeninis ugdymas	1, 3, 4 klasės
Visuomeninis ugdymas	1 klasė
Lietuvių kalba ir literatūra	1 klasė
Matematika	1 klasė
Integruotas vadovėlis (dalykai: visuomeninis ugdymas, gamtos mokslai, lietuvių kalba, matematika, dailė, muzika, šokis, teatras, etika)	1 klasė
Pagrindinio ugdymo programa	
Lietuvių kalba ir literatūra	5, 7, 9 (I gimnazijos) klasės
Informatika	5–6 klasės
Istorija	5, 7, 9 klasės
Biologija	7, 9 (I gimnazijos) klasės
Gamtos mokslai	5 klasė
Geografija	6, 7, 9 klasės
Fizika	7 klasė
Ekonomika ir verslumas	10 (II gimnazijos) klasė
Matematika	5, 9 (I gimnazijos) klasės
Užsienio kalba (antroji / rusų)	6, 7, 8, 9 (I gimnazijos) klasės
Vidurinio ugdymo programa	
Astronomija	III–IV gimnazijos klasės
Lietuvių kalba ir literatūra	III gimnazijos klasė

1 lentelėje matome, kad leidyklos nepasiūlė kai kurių dalykų vadovėlių, kurių programos pradėtos diegti nuo 2023 m. rugsėjo mėn. (1, 3, 5, 7, 9 klasėse ir III gimnazijos klasėje), tai lemia nepakankamas leidyklų pajėgumas, autorių trūkumas, vadovėlio rengimo proceso terminai, nepakankamas leidyklų įsitraukimas į vadovėlių rinką, kitos priežastys ir aspektai. Vadovėlio rengimas užtrunka gana ilgai, nes turinio rengimo procesas yra sudėtingas. Vadovėlių rengimo, leidybos procesuose dalyvauja daug specialistų: autorius (-iai), redaktorius, iliustratorius, maketuotojas, dizaineris, techninis redaktorius, leidėjas, vadovėlio turinio vertintojai, Valstybinė lietuvių kalbos komisija ir kt. NŠA yra parengusi supaprastintą schema „Vadovėlio kelias nuo leidyklos iki mokyklos“, ją galima pasižiūrėti Švietimo portale.

Mokiniai, besimokantys mokyklose mokomosiomis tautinių mažumų kalbomis, vis dar nepakankamai aprūpinami gimtosios kalbos (lenkų, rusų, baltarusių) vadovėliais. Iš 2023 m. parengtų

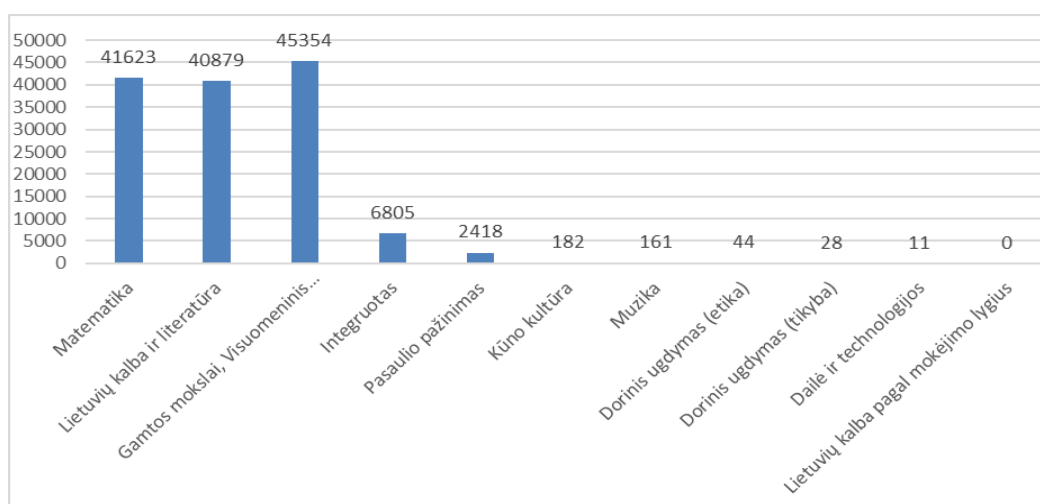
vadovėlių leidyklos galėjo pasiūlyti tik 5 geografijos, istorijos, matematikos vadovėlius, išverstus į lenkų kalbą. Atkreiptinas dėmesys, jog 2023 m. Aprašo 5.7 punkte nustatyta, kad vadovėlio, skirto mokyti tautinės mažumos kalba (lenkų, rusų, baltarusių), temos iš Lietuvos istorijos, Lietuvos geografijos, pasaulio pažinimo, pilietiškumo pagrindų turi būti pateiktos lietuvių kalba. Vadovėlių rusų, baltarusių kalbomis parengta nebuvo. Nacionalinė švietimo agentūra, siekdama spręsti mokyklų, kuriose mokomasi tautinių mažumų kalbomis, aprūpinimo gimtosios kalbos vadovėliais problemą, ankstesniais metais skelbė viešuosius pirkimus tautinių mažumų pradinio ugdymo gimtosios kalbos vadovėlių parengimo ar adaptavimo ir išleidimo paslaugoms įsigyti. Šių vadovėlių rinka išlieka labai nedidelė, todėl jų leidimo tiražai maži, o kaina – didesnė nei vadovėlių lietuvių kalba. Tiekėjų pasiūlymų sulaukta nebuvo.

Kol leidyklos nėra parengusios pakankamai naujų vadovėlių, mokyklos gali naudoti turimus vadovėlius, kol nebus išleisti nauji ar atnaujinti vadovėliai. Mokytojai, remdamiesi bendrųjų programų įgyvendinimo rekomendacijomis, gali siūlyti mokiniams tinkamą medžiagą, pateiktą anksčiau mokyklų įsigytuose vadovėliuose, taip pat ir asociacijų parengtą medžiagą, skirtą atnaujinto ugdymo turinio temoms ir papildančią turimus išteklius (medžiaga skelbiama Švietimo portale emokykla.lt).

INFORMACIJA APIE ĮSIGYTUS PRADINIO UGDYMO PROGRAMOS VADOVĖLIUS 1–4 KLASĖMS

Kadangi Lietuvoje susiklostė praktika leisti vadovėlius valstybine lietuvių kalba ir tautinių mažumų kalbomis (lenkų ir rusų), todėl apžvelgiame įsigytus vadovėlius 1–4 klasėms pagal mokomąsias kalbas. Suskaičiavus įsigytus vadovėlius lietuvių kalba, paaiškėjo, kad buvo nupirkti 137 505 vadovėliai (palyginimui: 2022–2023 m. m. 1–4 klasėse lietuvių mokomąja kalba mokėsi 109 415 mokinių). Tai reiškia, kad buvo įsigyta daugiau negu du kartus daugiau vadovėlių nei 2022 m., kai buvo nupirkti 61 586 vadovėliai. Pagal mokomuosius dalykus jie pasiskirstė taip (7 pav.):

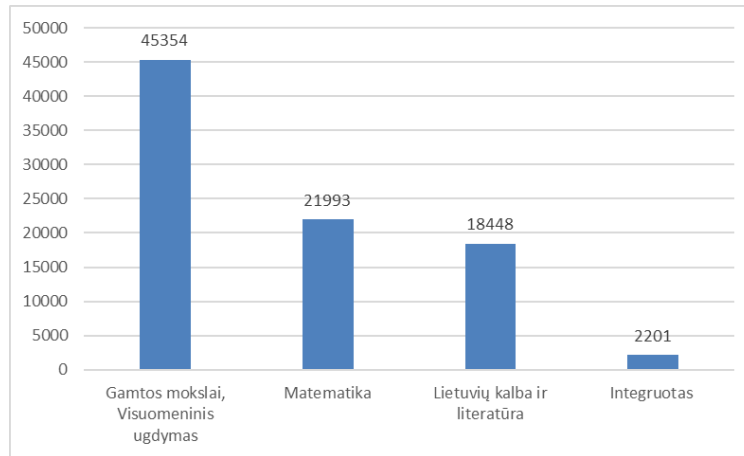
7 pav. Įsigyti vadovėliai lietuvių kalba 1–4 klasėms pagal mokomuosius dalykus



Iš 7 pav. matome, kad 2023 m. daugiausia vadovėlių mokyklos įsigijo gamtos mokslams ir visuomeniniam ugdymui (45 354). Palyginimui: 2022 m. nupirkti 12 269 pasaulio pažinimo vadovėliai, taigi įsigyta apie 3,7 karto daugiau vadovėlių. Kiek mažiau įsigyta matematikos vadovėlių. Palyginimui: 2022 m. įsigyti 26 055, o 2023 m. – 41 623 vadovėliai, taigi 2023 m. nupirka 1,6 karto daugiau matematikos vadovėlių. 2023 m. įsigyti 40 879 lietuvių kalbai ir literatūrai skirti vadovėliai, ir tai yra 2 kartus daugiau nei 2022 m., kai buvo nupirkti 19 297 vadovėliai.

Atskirai pateikiami duomenys apie įsigytus atnaujinto ugdymo turinio vadovėlius (8 pav.).

8 pav. Įsigyti vadovėliai lietuvių kalba 1–4 klasėms, išleisti 2023 m.

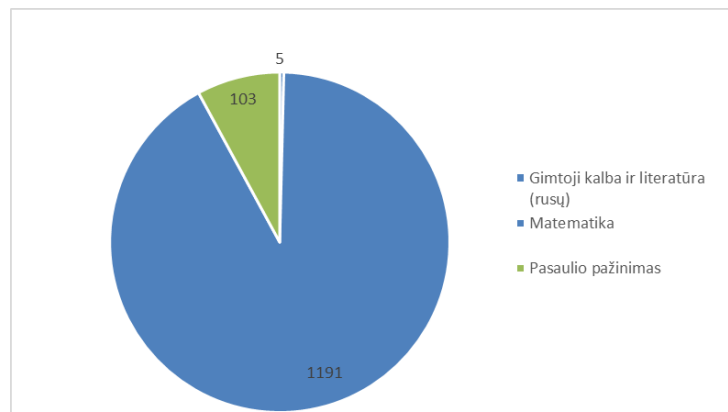


Iš 8 pav. matome, kad daugiausia vadovėlių mokyklos įsigijo gamtos mokslams, visuomeniniam ugdymui, maždaug trečdaliu mažiau – matematikai, dar mažiau – lietuvių kalbai ir literatūrai. 8 pav. pavaizduotas bendras gamtos mokslų ir visuomeninio ugdymo vadovėlių skaičius (45 354) susideda iš dviejų skirtingų vadovėlių: gamtos mokslų vadovėlių įsigyta 34 280, o gamtos mokslų kartu su visuomeniniu ugdymu – 11 074 vadovėliai (vadovėlių 1 klasei parengė „Baltų lankų“ vadovėliai“, o leidykla „Šviesa“ atnaujino serijos „Taip“ vadovėlius 3 ir 4 klasėms, kurių turinys aprėpia 2 atskiras programas – gamtos mokslus ir visuomeninį ugdymą). Integruotas vadovėlis „Vaivorykštė“ (leidykla „Baltų lankų“ vadovėliai“) skirtas pirmai klasei. Jame integruoti šie dalykai: visuomeninis ugdymas, gamtos mokslai, lietuvių kalba, matematika, dailė, muzika, šokis, teatras, etika. Integruotas vadovėlis atliepia kiekvieno mokomojo dalyko ugdymo programą. Vadovėlių sudaro devynios dalys, kurių kiekviena skirta vienam mėnesiui. Iš viso įsigyti 87 996 šio vadovėlio egzemplioriai.

Palyginus 5 ir 6 pav., darytina išvada, kad mokyklos įsigijo tik 2023 m. išleistų gamtos mokslų ir visuomeninio ugdymo vadovėlių. Mokyklos įsigijo maždaug pusę naujų ir antra tiek ankstesnių metų leidimo integruotų matematikos, lietuvių kalbos ir literatūros vadovėlių.

Pradinio ugdymo programai 2023 m. mokyklos įsigijo vadovėlių ir mokomąją rusų kalbą. Iš viso nupirkti 1 299 vadovėliai (9 pav.). 2022–2023 m. m. mokomąją rusų kalbą 1–4 klasėse mokėsi 6 734 mokiniai.

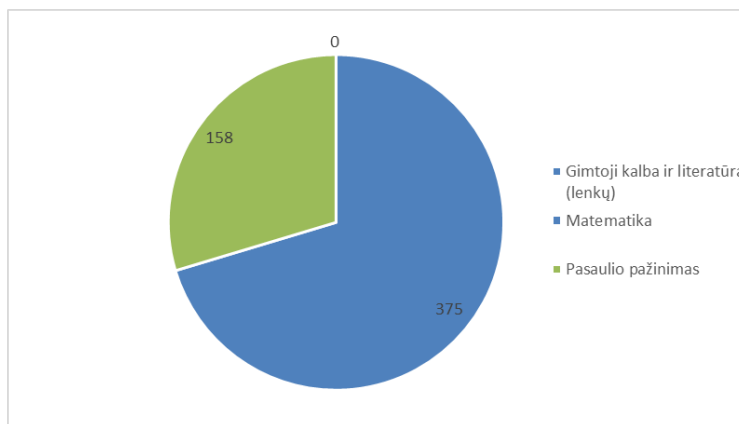
9 pav. Įsigyti vadovėliai 1–4 klasėms rusų mokomąja kalba



Iš 9 pav. matome, kad daugiausia įsigyta matematikos vadovėlių. Dauguma įsigytų vadovėlių išleisti 2019 m., tačiau yra ir ankstesnių metų (seniausias – 2009 m. leidimo).

Mokyklos taip pat įsigijo vadovėlių lenkų mokomąja kalba. Iš viso nupirkti 533 vadovėliai (10 pav.). 2022–2023 m. m. lenkų mokomąja kalba 1–4 klasėse mokėsi 3 981 mokinys.

10 pav. Įsigyti vadovėliai 1–4 klasėms lenkų mokomąja kalba



Kaip matyti 10 pav., daugiausia įsigyta matematikos vadovėlių. Dauguma jų išleista 2015–2016 m. Dauguma pasaulio pažinimo vadovėlių – taip pat 2015 m. leidimo.

Apibendrinus duomenis apie įsigytus vadovėlius lietuvių, lenkų ir rusų kalbomis, skirtus pradinio ugdymo programai, galima teigti, kad daugiausia vadovėlių buvo įsigyta gimtajai kalbai ir literatūrai, matematikai ir pasaulio pažinimui (gamtos mokslai, visuomeninis ugdymas). Taip pat matome, kad mokyklos siekia įsigyti naujausių vadovėlių, parengtų pagal atnaujintas bendrąsias programas.

INFORMACIJA APIE ĮSIGYTUS PAGRINDINIO UGDYMO PROGRAMOS VADOVĖLIUS

Didžiausią 2023 m. įsigytų vadovėlių dalį sudaro pagrindiniam ugdymui skirti vadovėliai. Daugiausia jų buvo išleista 2008–2012 m. ir 2016–2018 m. Didelė dalis vadovėlių parengta pagal 2008 m. patvirtintas bendrąsias programas. Nuo 2018 iki 2021 m. išleidžiamų vadovėlių skaičius mažėjo, nes buvo laukiama atnaujintų bendrųjų programų, kurios buvo patvirtintos 2022 m. rugsėjo mėn. 1, 3, 5, 7, 9 klasėse ir III gimnazijos klasėje atnaujintos programos pradėtos diegti nuo 2023 m. rugsėjo 1 d., o likusiose klasėse jos bus pradėtos diegti nuo 2024 m. rugsėjo 1 d.

Kadangi nuo atnaujintų bendrųjų programų patvirtinimo iki diegimo praėjo vieni metai, per tą laiką leidyklos suspėjo išleisti naujų vadovėlių. Todėl vadovėlių leidybos ir įsigijimo mastas 2023 m. pasiekė tokį lygį, koks buvo pasiektas 2008 ir 2009 m., kai patvirtinus bendrąsias programas buvo išleista ir įsigyta daugiausia vadovėlių.

Išsamesnė įsigytų vadovėlių apžvalga pateikta pagal pagrindinio ugdymo koncentrus: (5–6, 7–8 ir 9–10 kl.). Taip pat yra išskirti Lietuvos tautinių mažumų mokykloms skirti vadovėliai lenkų ir rusų kalbomis.

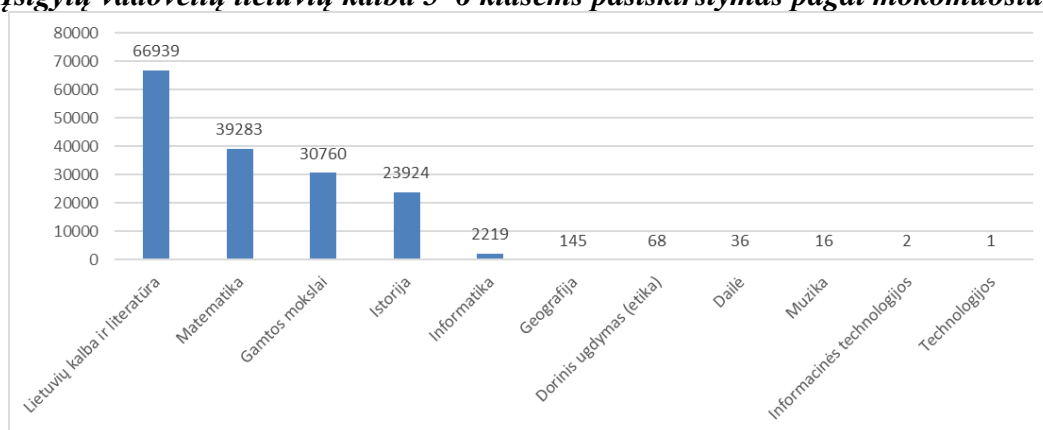
ŠVIS duomenys rodo, kad 2023 m. 5–10 klasėms daugiausia buvo įsigyti tais pačiais metais išleisti vadovėliai. Tačiau mokyklos įsigijo ir ankstesniais metais (t. y. 2008–2021 m.) parengtų vadovėlių (neskaitant užsienio kalbų vadovėlių ir profesinio mokymo įstaigų įsigytų vadovėlių). Vadovaujantis 2024 m. vasario 15 d. patvirtintu Aprašu, mokyklos gali pirkti tik tuos vadovėlius, apie kuriuos informacija paskelbta Švietimo portalo Vadovėlių duomenų bazėje. Iki 2023 m. gegužės 30 d. Švietimo portale buvo skelbiama informacija apie vadovėlius, parengtus 2008–2023 m. Informacijos apie pirkimo terminus ŠVIS nerenka, todėl galima daryti prielaidą, kad ankstesnių metų

vadovėlius mokyklos įsigijo iki 2023 m. gegužės 30 d., kai buvo atnaujintas Švietimo portalas, ir naujausia informacija apie vadovėlius buvo skelbiama tik naujojoje Švietimo portalo versijoje (senesnių nei 2022 m. vadovėlių Švietimo portale praktiškai nebeliko, išskyrus kai kurioms užsienio kalboms mokyti skirtus vadovėlius).

VADOVĖLIAI, SKIRTI 5–6 KLASĖMS

Iš viso 2023 m. bendrojo ugdymo mokyklos įsigijo 163 393 vadovėlius lietuvių kalba, skirtus 5–6 klasėms (2022–2023 m. m. 5 klasėje lietuvių mokomąja kalba mokėsi 27 312, o 6 klasėje – 27 916 mokinių). 2022 m. jos įsigijo 14 768 vadovėlius lietuvių kalba (neskaitant profesinio mokymo įstaigų ir užsienio kalbai mokyti skirtų vadovėlių (11 pav.).

11 pav. Įsigytų vadovėlių lietuvių kalba 5–6 klasėms pasiskirstymas pagal mokomuosius dalykus

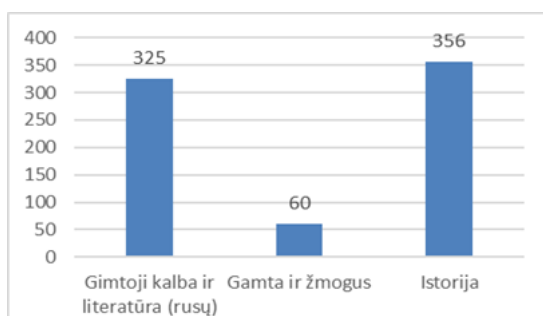


Iš 11 pav. matome, kad 2023 m. daugiausia 5–6 klasių vadovėlių įsigyta lietuvių kalbai ir literatūrai, gerokai mažiau – matematikai, gamtos mokslams, istorijai ir kt. Palyginimui pateikiame 2022 m. statistiką: lietuvių kalbai ir literatūrai įsigyta 6 311, matematikai – 4 676, istorijai – 2 170, geografijai – 1 124, muzikai – 269 vadovėliai. Apskritai paėmus, 2023 m. buvo įsigyta 11 kartų daugiau vadovėlių nei 2022 m.

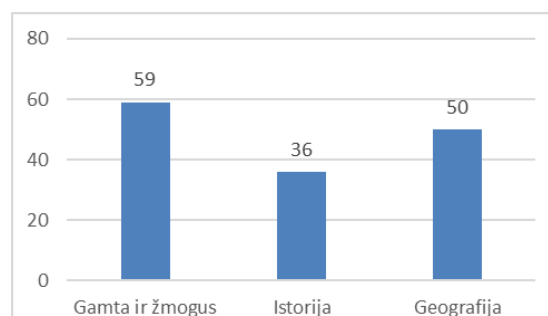
Atskirai derėtų nurodyti užsienio kalbai mokyti skirtus vadovėlius, kuriuos išleido Lietuvos leidyklos. 5–6 klasėms mokyti anglų kalbos buvo įsigyti 33 vadovėliai, o rusų (kaip užsienio) kalbos – 2 419 vadovėlių. Iš jų keletą vadovėlių įsigijo profesinio mokymo įstaigos.

Tautinių mažumų – lenkų ir rusų – mokyklos kai kuriems mokomiesiems dalykams įsigijo vadovėlių lenkų ir rusų kalbomis (12 pav., 13 pav.).

12 pav. Įsigytų 5–6 klasių vadovėlių rusų kalba pasiskirstymas pagal mokomuosius dalykus



13 pav. Įsigytų 5–6 klasių vadovėlių lenkų kalba pasiskirstymas pagal mokomuosius dalykus

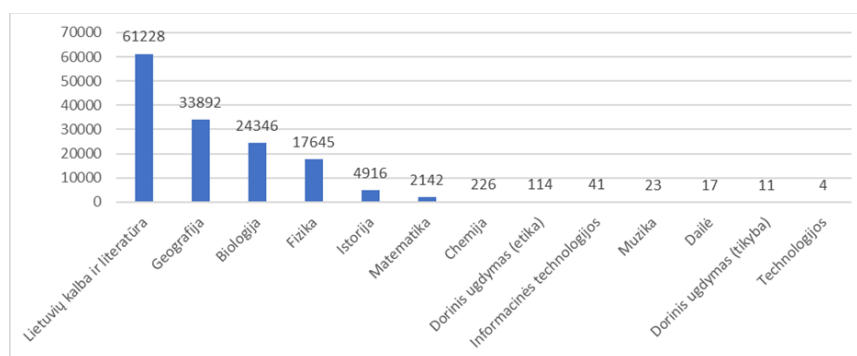


Apibendrinę 12 ir 13 pav. matome, kad tautinių mažumų mokyklos 5–6 klasėms įsigijo 741 vadovėlių rusų kalba ir 145 vadovėlius lenkų kalba (2022–2023 m. 5–6 klasėse rusų mokomąja kalba mokėsi 3 386, o lenkų kalba – 1 928 mokiniai). Dviejų dalykų – „Gamta ir žmogus“ ir „Istorija“ – vadovėliai buvo išleisti abiem kalbomis – lenkų ir rusų. Pagal mokyklų tipus, daugiausia vadovėlių įsigijo gimnazijos, o progimnazijos ir pagrindinės mokyklos jų įsigijo mažiau.

VADOVĖLIAI, SKIRTI 7–8 KLASĖMS

Iš viso 2023 m. bendrojo ugdymo mokyklos įsigijo 144 605 (palyginimui: 2022 m. – 31 599) vadovėlius lietuvių kalba, skirtus 7–8 klasėms. Į tą skaičių nėra įtraukti vadovėliai užsienio kalbai mokytis ir profesinio mokymo įstaigų nupirkti vadovėliai. 2022–2023 m. m. lietuvių mokomąja kalba 7 klasėje mokėsi 28 267, o 8 klasėje – 26 836 mokiniai (iš viso – 55 103 mokiniai). Detalesnis 7–8 klasių vadovėlių pasiskirstymas pagal mokomuosius dalykus pavaizduotas 14 pav.

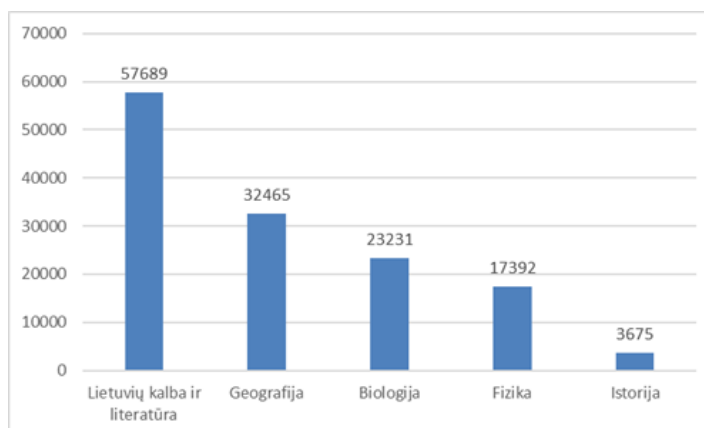
14 pav. Įsigytų 7–8 klasių vadovėlių lietuvių kalba pasiskirstymas pagal mokomuosius dalykus



Iš 14 pav. matyti, kad daugiausia vadovėlių įsigyta lietuvių kalbai ir literatūrai, beveik per pusę mažiau – geografijai, dar mažiau – biologijai, fizikai, istorijai ir kt. mokyti. Palyginimui pateikiame 2022 m. statistiką: lietuvių kalbai ir literatūrai mokyti įsigyti 10 343, matematikai – 8 286, istorijai – 3 972, biologijai – 3 032, geografijai – 2 919 vadovėlių. Apskritai paėmus, 2023 m. buvo įsigyta 4,6 karto daugiau vadovėlių nei 2022 m.

Siekdami parodyti, kiek vadovėlių, skirtų 7–8 klasėms, buvo įsigyta 2023 m. pagal atnaujinto turinio bendrąsias programas, duomenis pateikiame atskirai (15 pav.).

15 pav. Įsigytų 7–8 klasių vadovėlių lietuvių kalba, išleistų 2023 m., pasiskirstymas pagal mokomuosius dalykus

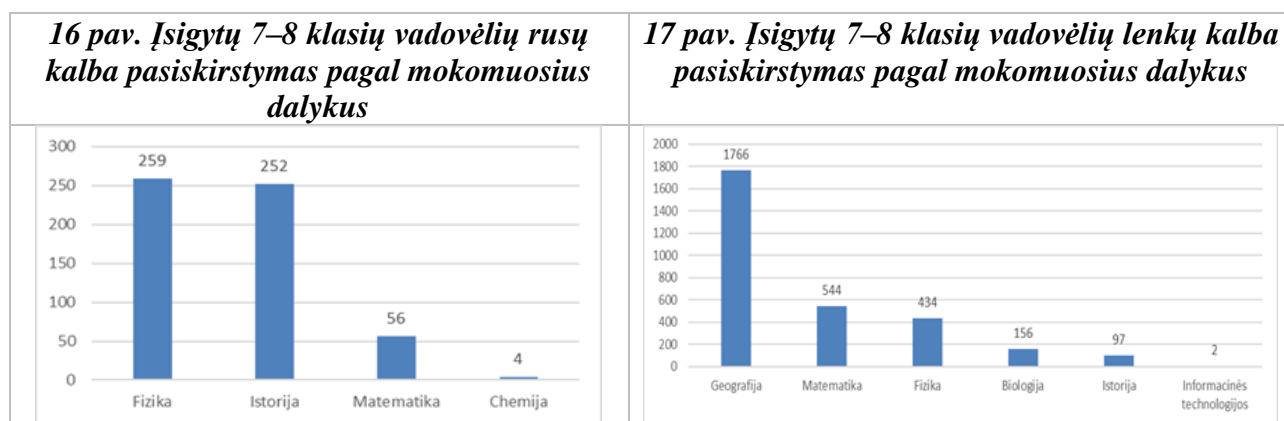


Iš 15 pav. matome, kad daugiausia vadovėlių, išleistų pagal atnaujinto turinio bendrąsias programas, įsigyta lietuvių kalbai ir literatūrai, beveik dvigubai mažiau – geografijai, dar mažiau – biologijai, fizikai ir istorijai mokyti.

Palyginus 14 ir 15 pav. duomenis, galima daryti išvadą, kad absoliuti dauguma vadovėlių, skirtų 7–8 klasėms, kuriuos mokyklos įsigijo 2023 m., buvo nauji (parengti pagal atnaujinto turinio bendrąsias programas), ir labai nedaug buvo įsigyta ankstesnių metų leidimo vadovėlių.

Apskritai paėmus, 2023 m. mokyklos įsigijo 144 605 egzempliorius vadovėlių lietuvių kalba 7–8 klasėms. Palyginimui: 2022 m. mokyklos įsigijo 31 599 minėtoms klasėms skirtus vadovėlius. Taigi 2023 m. jos įsigijo 4,6 karto daugiau vadovėlių.

Tautinių mažumų – lenkų ir rusų – mokyklos kai kuriems mokomiesiems dalykams įsigijo vadovėlių lenkų ir rusų kalbomis. 2023 m. naujų vadovėlių rusų kalba nebuvo išleista, todėl visi vadovėliai buvo ankstesnių metų (16, 17 pav.).



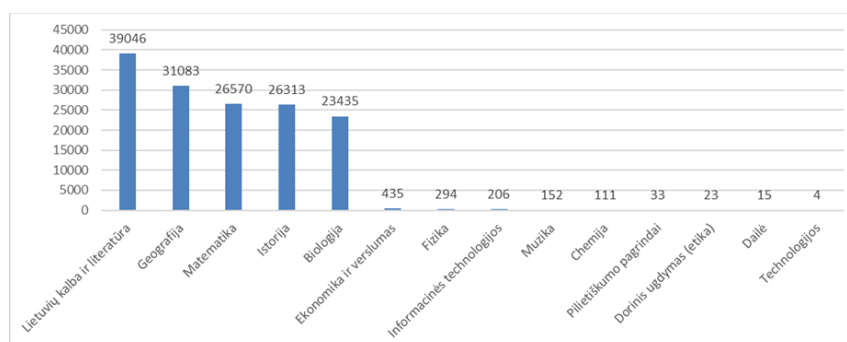
Iš 16 pav. matome, kad iš viso buvo įsigytas 571 vadovėlis rusų kalba (palyginimui: 2022 m. įsigyti 867 egz.). 2023 m. vadovėlių lenkų kalba duomenys skiriasi (17 pav.). Iš 17 pav. matome, kad buvo įsigyti 2 999 vadovėliai, iš kurių daugumą sudaro 2023 m. išleisti geografijos vadovėliai. Jų įsigyti 1 766 egzemplioriai. Palyginimui: 2022 m. įsigyti 342 egzemplioriai. 2022–2023 m. m. 7–8 klasėse rusų mokomąja kalba mokėsi 3 489, o lenkų kalba – 2 032 mokiniai.

VADOVĖLIAI, SKIRTI 9–10 KLASĖMS

Iš viso 2023 m. bendrojo ugdymo mokyklos įsigijo 147 720 vadovėlių lietuvių kalba, skirtų 9–10 klasėms (neskaitant profesinio mokymo įstaigų ir užsienio kalbai mokytis skirtų vadovėlių). Palyginimui: 2022 m. šios mokyklos įsigijo 26 677 vadovėlius. Todėl galima daryti išvadą, kad 2023 m. įsigyta 5,5 karto daugiau vadovėlių nei 2022 m.

Pagal mokomuosius dalykus vadovėliai pasiskirstė taip (18 pav.):

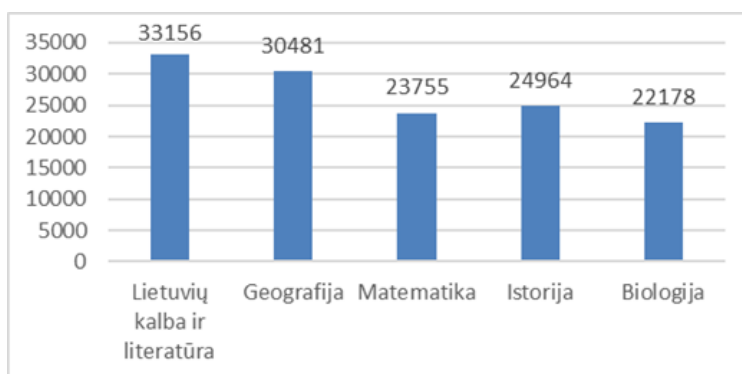
18 pav. Įsigytų 9–10 klasių vadovėlių lietuvių kalba pasiskirstymas pagal mokomuosius dalykus



Iš 18 pav. matome, kad daugiausia vadovėlių buvo įsigyta lietuvių kalbai ir literatūrai, toliau mažėjančia seka – geografijai, matematikai, istorijai ir biologijai ir kt. Nurodyti vadovėliai išleisti skirtingais metais. 2022–2023 m. m. lietuvių mokomąja kalba 9 klasėje ir I gimnazijos klasėje mokėsi 25 145 mokiniai, o 10 klasėje ir II gimnazijos klasėje – 24 801 mokinys.

Siekiant parodyti, kiek 2023 m. buvo įsigyta vadovėlių 9–10 klasėms pagal atnaujinto turinio bendrąsias programas, duomenys pateikiami atskirai (19 pav.).

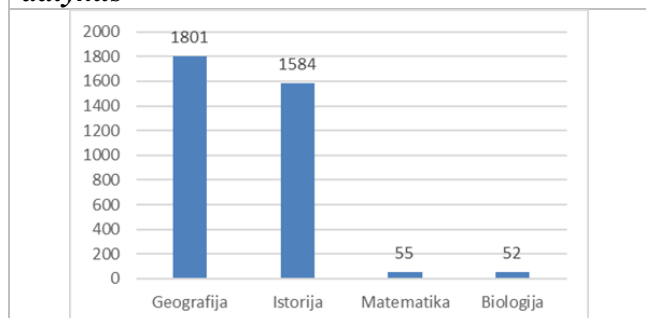
19 pav. Įsigytų 9–10 klasių vadovėlių lietuvių kalba, išleistų 2023 m., pasiskirstymas pagal mokomuosius dalykus



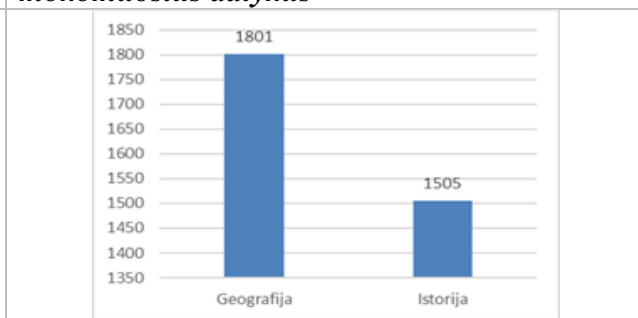
Iš 19 pav. aiškėja, kad daugiausia vadovėlių lietuvių kalba įsigyta lietuvių kalbai ir literatūrai, geografijai ir istorijai, mažiau – matematikai ir biologijai. Iš viso buvo įsigyti 134 534 vadovėliai. Palyginus 17 ir 18 pav., galima daryti išvadą, kad maždaug dešimtadalis 2023 m. įsigytų vadovėlių buvo išleisti ankstesniais metais, o absoliuti dauguma jų – 2023 m.

Tautinių mažumų mokyklos įsigijo kai kurių dalykų vadovėlių lenkų kalba, skirtų 9–10 klasėms (20 pav.), o vadovėlių rusų kalba įsigyta nebuvo.

20 pav. Įsigytų 9–10 klasių vadovėlių lenkų kalba pasiskirstymas pagal mokomuosius dalykus



21 pav. Įsigytų 9–10 klasių vadovėlių lenkų kalba, išleistų 2023 m., pasiskirstymas pagal mokomuosius dalykus



Iš 20 pav. matyti, kad buvo įsigyta vadovėlių lenkų kalba, skirtų keturiems dalykams, daugiausia – geografijai ir istorijai. Iš viso buvo įsigyti 3 492 vadovėliai lenkų kalba. 2022–2023 m. m. 9 klasėje ir I gimnazijos klasėje lenkų mokomąja kalba mokėsi 976, o 10 klasėje ir II gimnazijos klasėje – 885 mokiniai.

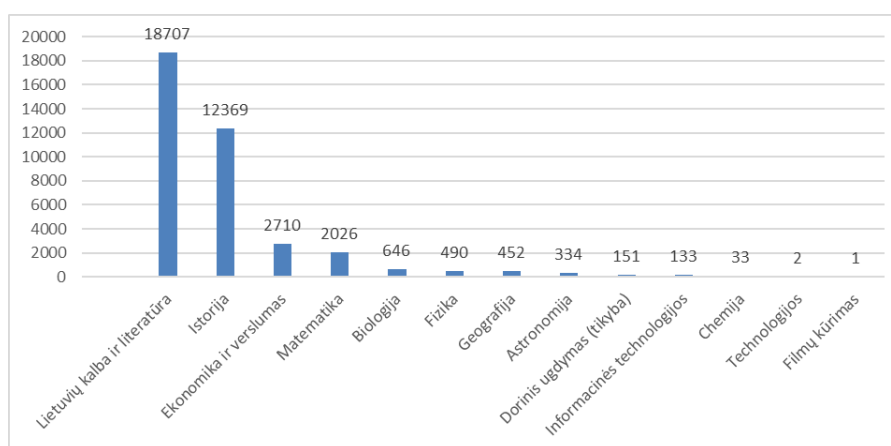
Atskirai buvo kreiptas dėmesys į tai, kokią dalį įsigytų vadovėlių sudarė naujausi vadovėliai. Kaip matome iš 21 pav., buvo įsigyti 3 306 vadovėliai lenkų kalba, išleisti 2023 m. Galima daryti išvadą, kad vadovėliai lenkų kalba, skirti 9–10 klasėms, parengti pagal atnaujintas bendrąsias programas, sudarė net 95 proc. visų įsigytų vadovėlių.

Apibendrinus duomenis apie įsigytus vadovėlius, skirtus pagrindinio ugdymo programai, matome, kad daugiausia nupirkta lietuvių kalbos ir literatūros, geografijos ir matematikos, o mažiausiai – dailės, dorinio ugdymo (etikos, tikybos) ir technologijų vadovėlių.

INFORMACIJA APIE ĮSIGYTUS VIDURINIO UGDYMO PROGRAMOS VADOVĖLIUS 11–12 KLASĖMS

Bendrojo ugdymo mokyklų 11–12 klasėms (neskaitant profesinio mokymo įstaigų) 2023 m. buvo įsigyti 38 054 (palyginimui: 2022 m. – 5 992) Lietuvoje išleisti vadovėliai. 2022–2023 m. m. lietuvių, lenkų ir rusų kalbomis III gimnazijos klasėje mokėsi 22 302 mokiniai, o IV gimnazijos klasėje – 22 130 mokinių. Pagal mokomuosius dalykus įsigyti vadovėliai šioms klasėms pasiskirsto taip (22 pav.):

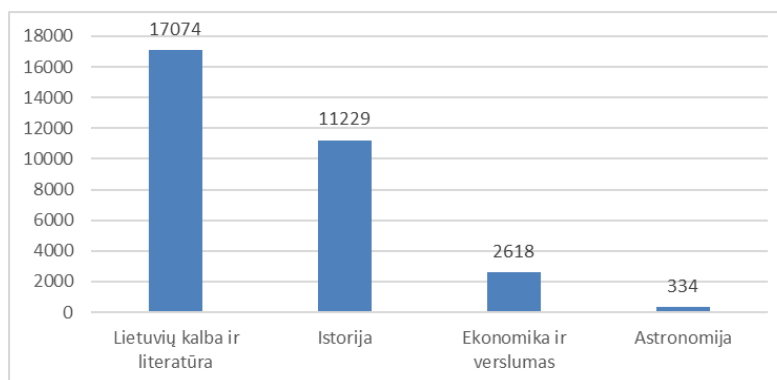
22 pav. Įsigyti 11–12 klasėms skirti vadovėliai lietuvių kalba



Iš 22 pav. matyti, kad 2023 m. daugiausia buvo nupirkta lietuvių kalbos ir literatūros bei istorijos vadovėlių, o mažiausiai – filmų kūrimo, technologijų vadovėlių. Palyginimui: 2022 m. daugiausia buvo įsigyta biologijos ir matematikos, mažiausiai – filmų kūrimo bei ekonomikos ir verslumo vadovėlių (tik po kelias dešimtis).

Atskirai buvo kreiptas dėmesys į tai, kokią įsigytų vadovėlių dalį sudarė naujausi vadovėliai (23 pav.).

23 pav. Įsigyti 11–12 klasėms skirti vadovėliai lietuvių kalba, parengti 2023 m.



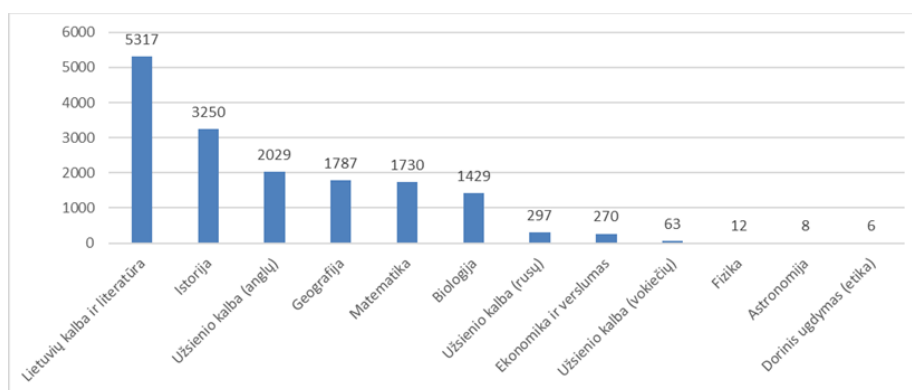
Iš 22 ir 23 pav. matome, kad mokyklos daugiausia įsigijo naujų lietuvių kalbos ir literatūros, istorijos bei ekonomikos ir verslumo vadovėlių (iš viso – 31 255). Apskritai paėmus, atnaujinto turinio vadovėliai sudarė 82 proc. viso įsigytų vadovėlių skaičiaus.

11–12 klasėms skirtų vadovėlių tautinių mažumų mokykloms lenkų ir rusų kalbomis nebuvo išleista (išskyrus rusų, kaip užsienio kalbos), todėl mokyklos jų neįsigijo.

INFORMACIJA APIE PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGŲ ĮSIGYTUS VADOVĖLIUS

Profesinio mokymo įstaigos, vykdančios bendrojo ugdymo programą, 2023 m. įsigijo 16 198 (palyginimui: 2022 m. – 1 663) vadovėlius. Pagal mokomuosius dalykus vadovėliai pasiskirstė taip (24 pav.):

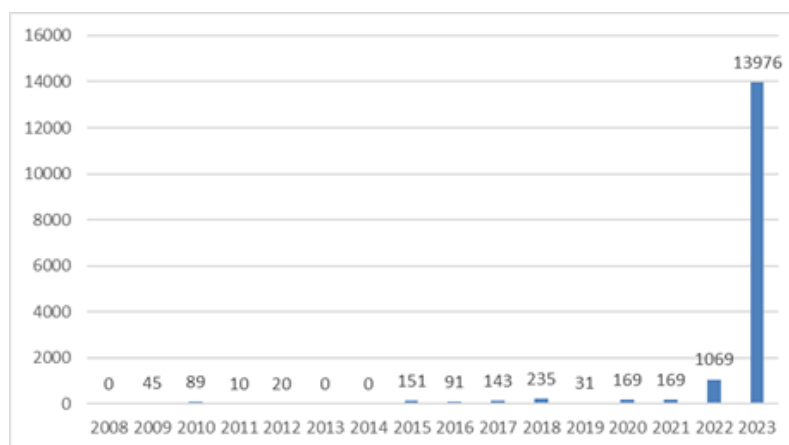
24 pav. Profesinio mokymo įstaigų įsigyti bendrojo ugdymo dalykų vadovėliai (įskaitant užsienio k. vadovėlius)



Iš 24 pav. matyti, kad daugiausia įsigyta lietuvių kalbos ir literatūros, kiek mažiau – istorijos vadovėlių. Kai kurių dalykų vadovėlių įsigyta tik po kelis egzempliorius – dorinio ugdymo (etikos), astronomijos, fizikos.

Daugiausia buvo įsigyta vadovėlių, parengtų 2023 m., – 13 627 egzemplioriai, tai sudaro 84 proc. visų įsigytų vadovėlių. Pagal vadovėlių išleidimo metus jie pasiskirsto taip (25 pav.):

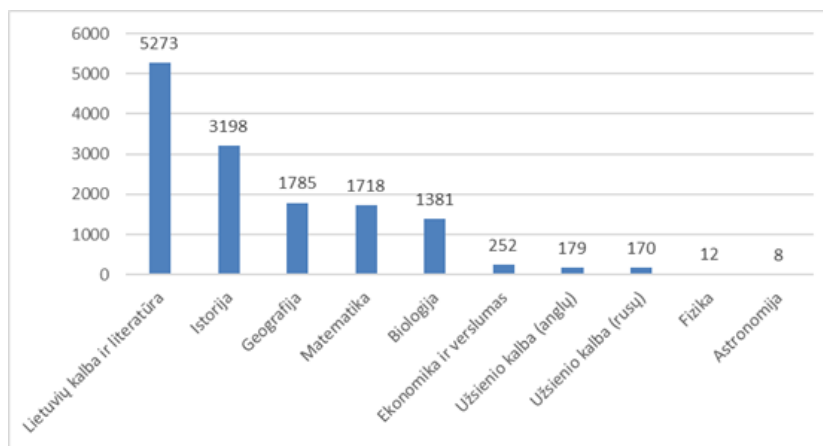
25 pav. Profesinio mokymo įstaigų įsigyti bendrojo ugdymo dalykų vadovėliai (įskaitant ir išleistus užsienyje) pagal leidimo metus



Iš 25 pav. matome, kad 2023 m. buvo įsigyta ypač daug atnaujinto turinio vadovėlių, palyginti su ankstesniais metais išleistais vadovėliais.

Išsamūs duomenys apie įsigytus naujus vadovėlius pateikti 26 pav.

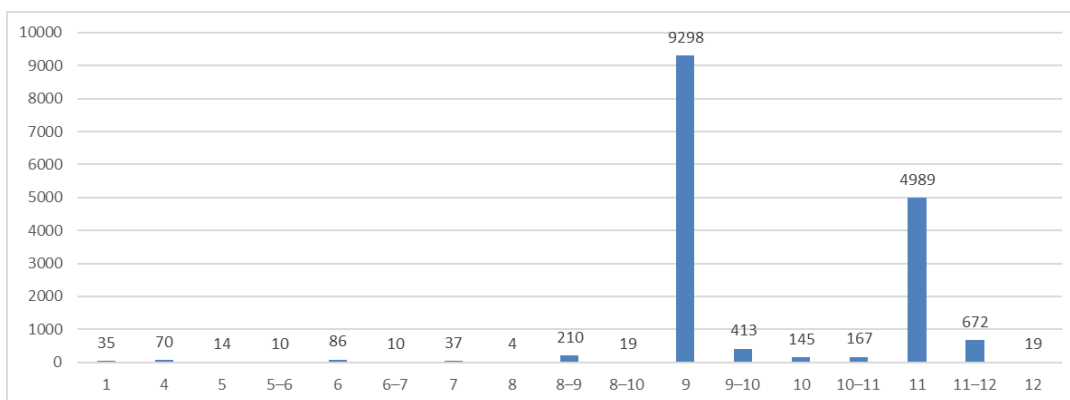
26 pav. Profesinio mokymo įstaigų įsigyti bendrojo ugdymo dalykų vadovėliai, išleisti 2023 m.



Iš 26 pav. matome, kad daugiausia vadovėlių įsigyta lietuvių kalbai ir literatūrai, mažiau – istorijai, geografijai, matematikai, biologijai. Lyginant su bendrojo ugdymo mokyklų įsigytais vadovėliais 11–12 klasėms, matyti, kad padėtis analogiška: abiem atvejais daugiausia vadovėlių įsigyta lietuvių kalbai ir literatūrai ir kiek mažiau – istorijos dalykui.

Duomenys apie tai, kurioms klasėms yra skirti įsigyti vadovėliai, pateikti toliau (27 pav.).

27 pav. Profesinio mokymo įstaigų įsigyti vadovėliai pagal klases



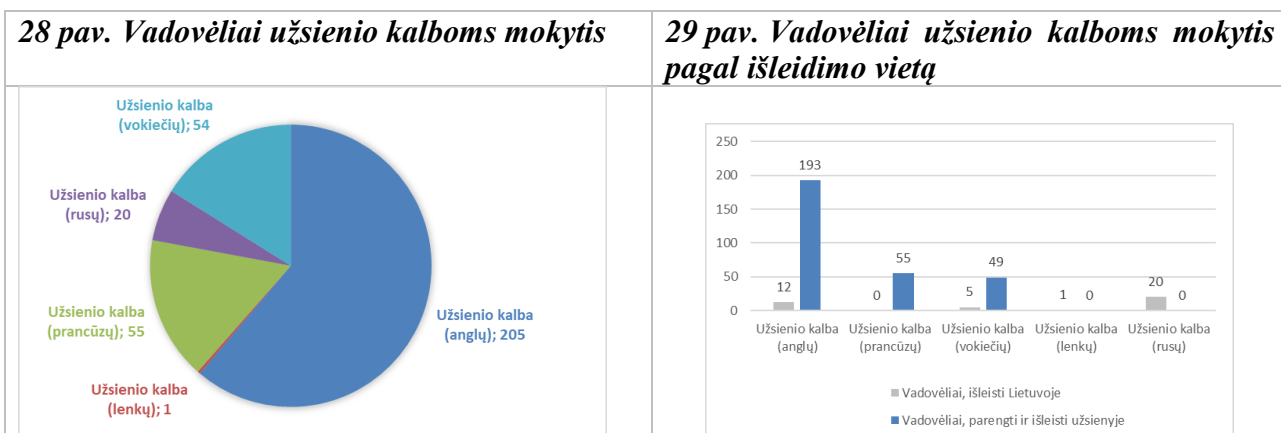
Kaip matyti iš 27 pav., daugiausia įsigyta vadovėlių dviem klasėms – devintai ir vienuoliktai. Kitoms klasėms įsigyta santykinai nedaug vadovėlių.

Apibendrinus duomenis apie profesinio mokymo įstaigų įsigytus vadovėlius, dera pažymėti, kad daugiausia jų (kaip ir bendrojo ugdymo mokyklose) buvo skirta lietuvių kalbai ir literatūrai. 2023 m., palyginti su 2022 m., vadovėlių įsigyta maždaug dešimt kartų daugiau.

INFORMACIJA APIE ĮSIGYTUS VADOVĖLIUS UŽSIENIO KALBOMS MOKYTIŠ

Dauguma užsienio kalbų vadovėlių yra skirti pagrindinio ugdymo programai, jie sudaro 55 proc. visų vadovėlių. Vadovėliai pradinio ugdymo programai sudaro 22 proc., o vidurinio ugdymo programai – 23 proc. ŠVIS duomenų teikimo formoje mokykloms buvo pateikta informacija apie 335 vadovėlius užsienio kalboms mokytis. Jų pasiskirstymas pagal kalbas pavaizduotas 28 pav.

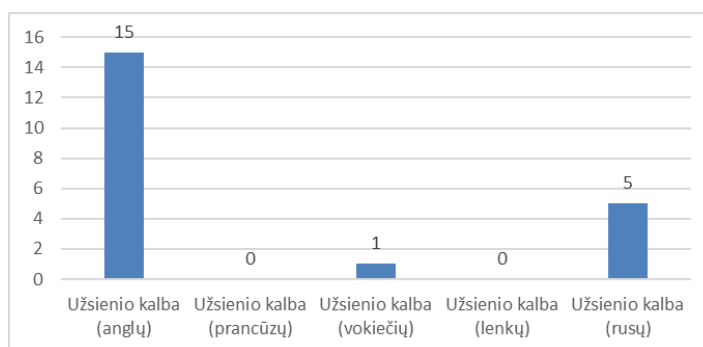
Dauguma vadovėlių užsienio kalboms mokytis išleista kitose valstybėse – 297 vadovėliai, 38 iš jų buvo išleisti Lietuvoje (29 pav.).



Kaip matome iš 28 pav., daugiausia vadovėlių įsigyta anglų kalbai mokytis (205), mažiau – prancūzų k. (55), vokiečių k. (54) ir kt.

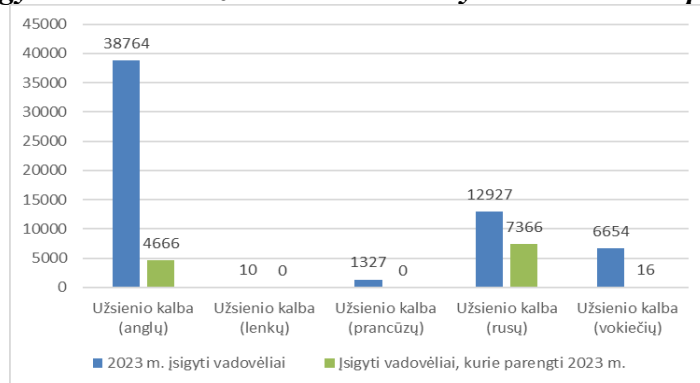
Taip pat buvo įsigytas 21 vadovėlis užsienio kalboms mokytis, išleistas 2023 m.: iš jų 5 išleisti Lietuvoje, o kitose valstybėse – 16 (30 pav.).

30 pav. Užsienio kalboms mokytis skirti 1–12 klasių vadovėliai, parengti 2023 m.



Mokyklos 2023 m. iš viso įsigijo 59 682 vadovėlius užsienio kalboms mokytis. Pagal mokomuosius dalykus įsigyti vadovėliai pasiskirstė taip (31 pav.):

31 pav. Įsigyti vadovėliai užsienio kalbai mokytis 1–12 klasėse pagal kalbas

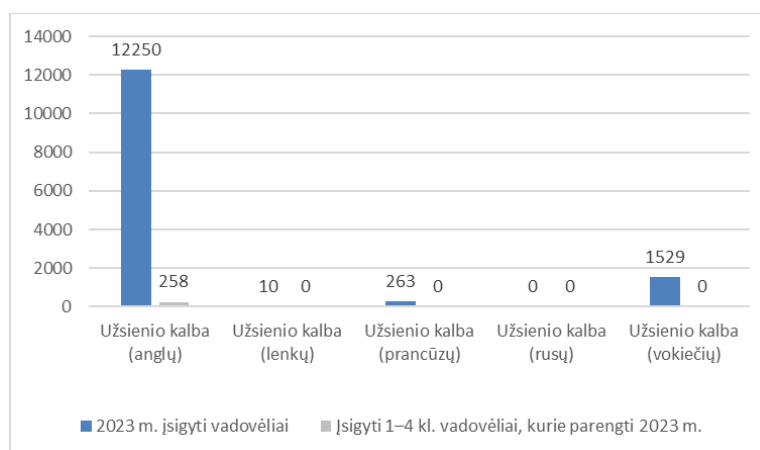


Galima daryti išvadą, kad daugiausia įsigyta vadovėlių anglų kalbai mokytis, beveik tris kartus mažiau – rusų, beveik šešis kartus mažiau – vokiečių kalbai ir kt. Pagal atnaujintą ugdymo turinį parengtų vadovėlių daugiausia įsigyta rusų kalbai mokytis.

1–4 KLASĖMS SKIRTI VADOVĖLIAI UŽSIENIO KALBOMS MOKYTI

Iš viso 1–4 klasėms mokyklos įsigijo 14 052 užsienio kalbų vadovėlius – anglų, vokiečių, prancūzų (32 pav.).

32 pav. Įsigyti 1–4 klasių vadovėliai užsienio kalbai mokytis

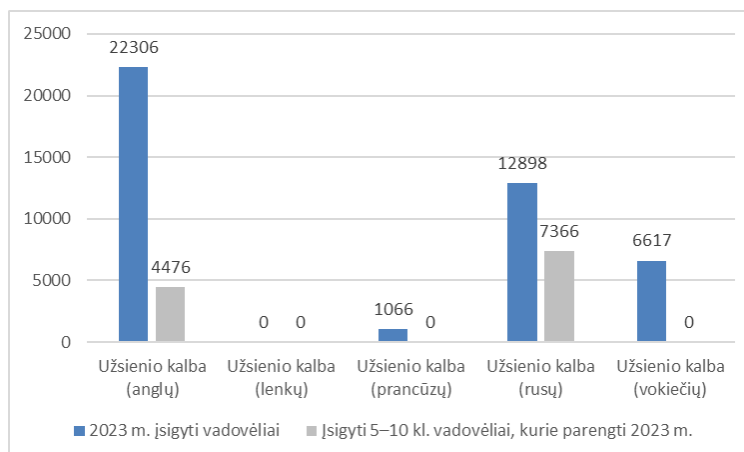


Iš 32 pav. matome, kad absoliučią daugumą sudaro vadovėliai anglų kalbai mokytis. Iš jų tik nedidelę dalį sudaro 2023 m. išspausdinti vadovėliai. Visi jie išleisti ne Lietuvoje. Gerokai mažiau vadovėlių įsigyta vokiečių kalbai, dar mažiau – prancūzų kalbai mokytis. 1–4 klasėms skirtų vadovėlių užsienio kalboms mokytis 2023 m. Lietuvoje išleista nebuvo.

5–10 KLASĖMS SKIRTI VADOVĖLIAI UŽSIENIO KALBOMS MOKYTI

ŠVIS duomenimis, 2023 m. mokyklos įsigijo 42 887 vadovėlius užsienio kalboms mokytis, skirtus 5–10 klasėms. Jų pasiskirstymas pagal kalbas pateiktas 33 pav.

33 pav. Įsigyti vadovėliai užsienio kalbai mokytis 5–10 klasėse pagal kalbas



Kaip matome iš 33 pav., daugiausia vadovėlių buvo nupirkta anglų kalbai, gerokai mažiau – rusų kalbai mokytis, o mažiausiai įsigyta vadovėlių prancūzų kalbai mokytis.

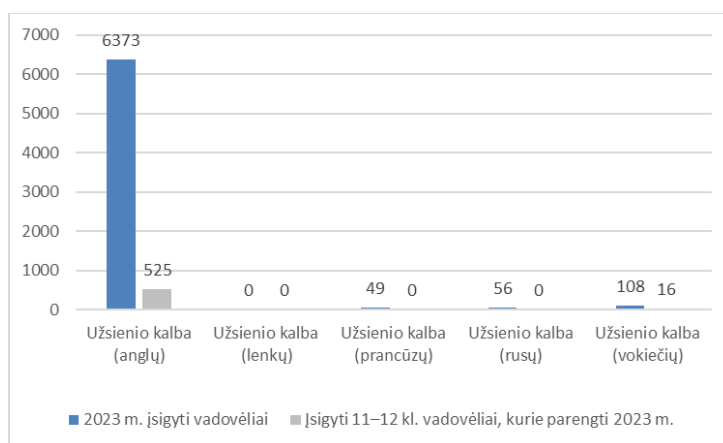
Atskirai atkreipiame dėmesį į tai, kiek buvo įsigyta 2023 m. išleistų vadovėlių. ŠVIS duomenimis, 2023 m. mokyklos įsigijo 11 842 tais metais išleistus vadovėlius. Iš 33 pav. matome, kad daugiausia įgyta vadovėlių rusų kalbai mokytis (7 366 egzemplioriai), kuriuos išleido Lietuvos leidyklos. Kiek mažiau įgyta vadovėlių anglų kalbai mokytis (4 476 egzemplioriai), išleistų kitose valstybėse. Nebuvo įsigyta vadovėlių lenkų, prancūzų ir vokiečių kalboms mokytis, nes šių kalbų vadovėlių 2023 m. nebuvo išleista (33 pav.).

Apibendrinus duomenis apie įsigytus 5–10 klasių vadovėlius, galima pažymėti, kad 2023 m. išleisti vadovėliai sudarė apie 28 proc. visų įsigytų vadovėlių užsienio kalboms mokytis.

11–12 KLASĖMS SKIRTI VADOVĖLIAI UŽSIENIO KALBOMS MOKYTI

Mokyklos 11–12 klasėms 2023 m. įsigijo iš viso 6 586 užsienio kalbų vadovėlius – anglų, prancūzų, rusų, vokiečių (34 pav.).

34 pav. Įsigyti vadovėliai užsienio kalbai mokytis 11–12 klasėse pagal kalbas



Iš 34 pav. galima daryti išvadą, kad absoliuti dauguma įsigytų vadovėlių yra skirti anglų kalbai, o mažiausiai – prancūzų kalbai mokytis.

Atskirai buvo atkreiptas dėmesys į tai, kiek įsigytų vadovėlių sudarė naujausi vadovėliai. Iš 33 pav. matome, kad mokyklos įsigijo 541 vadovėlį, parengtą 2023 m.: 525 vadovėlius anglų kalbai, o 16 – vokiečių kalbai mokytis.

Apibendrinus duomenis apie įsigytus vadovėlius 11–12 klasėms, galima teigti, kad visi šie vadovėliai buvo išleisti užsienio šalyse. 2023 m. nebuvo įsigyta (nei Lietuvoje, nei užsienio valstybėse parengtų) vadovėlių lenkų, prancūzų ir rusų kalboms mokytis. Apskritai apėmus, 2023 m. išleisti vadovėliai užsienio kalboms mokytis sudarė 8,21 proc. visų įsigytų šios kategorijos vadovėlių.

INFORMACIJA APIE ĮSIGYTAS SKAITMENINES MOKYMO PRIEMONES

Skaitmeninės mokymo priemonės: bendro pobūdžio informacija

Šioje apžvalgoje vartojamas terminas *skaitmeninė mokymo priemonė*, kuris neseniai priimtuose švietimo dokumentuose yra įvardytas kaip *virtualioji mokymo(si) priemonė*. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 2 straipsnis 2023 m. gruodžio 23 d. buvo papildytas 17 dalimi: „Virtualioji mokymo(si) priemonė – mokymo(si) programinė įranga ar kita informacinių technologijų pagrindu sukurta ne fizinė mokymo(si) priemonė“. Minėto straipsnio 37 dalyje rašoma: „Virtualiosios mokymo(si) priemonės interaktyvumas – virtualiosios mokymo(si) priemonės savybė palaikyti abipusę sąveiką su ugdymo proceso dalyviu ir reaguoti į jo veiksmus.“

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. vasario 15 d. patvirtintame „Bendrojo ugdymo dalykų spausdintų ir įvairių interaktyvumo lygių virtualiųjų

vadovėlių ir mokymo(si) priemonių atitikties teisės aktams ir aprūpinimo tvarkos apraše“ vartojamas terminas *virtualioji mokymo priemonė*.

Bendrojo ugdymo mokyklos turi galimybę naudotis mokamomis, iš dalies mokamomis ir nemokamomis SMP. Priemonės ir informacija apie jas kaupiama Švietimo portale (www.emokykla.lt). Švietimo portale nurodytos 227 SMP (2024 m. kovo mėn. duomenys). Dalis priemonių tinkamos naudoti mokant(is) kelių dalykų, jos apibendrintos pagal paskirtį 2 lentelėje.

2 lentelė. Švietimo portale nurodytos skaitmeninės mokymo priemonės pagal jų paskirtį

Skaitmeninės mokymo priemonės paskirtis	Priemonių skaičius
Priešmokyklinis ugdymas	17
Dorinis ugdymas	26
Kalbinis ugdymas	87
Visuomeninis ugdymas	65
Matematinis, gamtamokslinis ir technologinis ugdymas	89
Meninis ugdymas	50
Fizinis ir sveikatos ugdymas	16

Iš 227 SMP 14 yra mokamos, 11 – iš dalies mokamos, 178 – nemokamos, ir apie kelias duomenų nėra pateikta.

ŠVIS duomenų sistemoje nurodyta 231 SMP; pagal ugdymo programas jos pasiskirsto taip (3 lentelė):

3 lentelė. Skaitmeninės mokymo priemonės pagal programas

Mokama ar nemokama	Priešmokyklinio ugdymo programa	Pradinio ugdymo programa	Pagrindinio ugdymo programa	Vidurinio ugdymo programa
Mokama	2	10	12	9
Nemokama	30	80	143	127
Iš dalies mokama	2	5	5	6
Iš viso	34	95	160	142

Iš 3 lentelės matyti, kad dauguma SMP yra skirtos daugiau kaip vienai ugdymo programai, todėl SMP skaičius išauga iki 431 (380 iš jų – nemokamos). Daugiausia jų skirta vidurinio ugdymo programai.

Bendrojo ugdymo mokykloms siūlomos skirtingos turinio apimties ir sudėtingumo, įvairaus interaktyvumo lygio priemonės. Iš jų tik 95 atitinka nustatytus SMP reikalavimus.

Apibendrinant SMP įvairovę, galima nurodyti jose pateiktos ugdymo medžiagos bruožus ir būdingas ugdomasias veiklas:

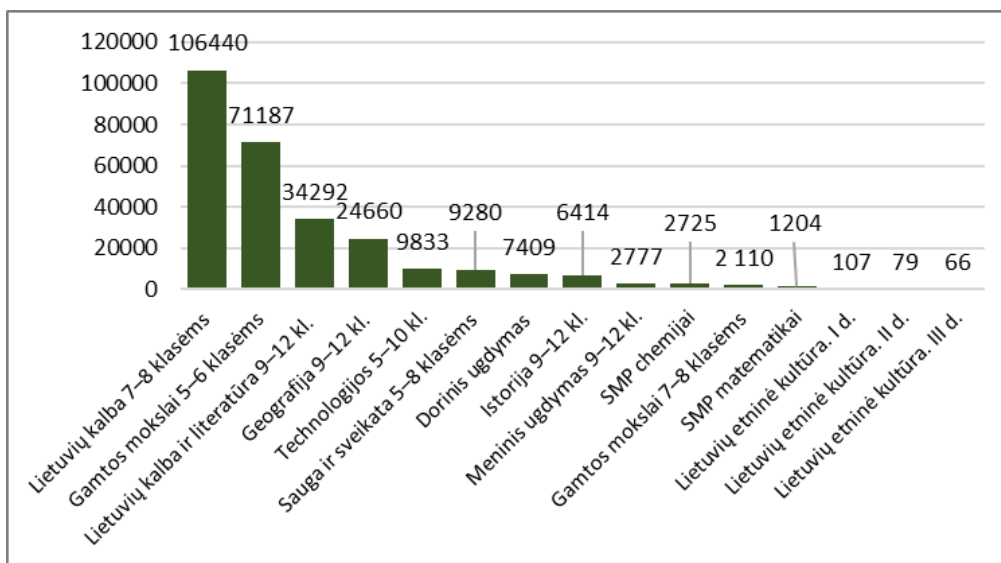
- tekstų (straipsnių) ciklai kuria nors tematika;
- teksto, vaizdo ir garso pasakojimai;
- interneto bibliotekos vaikams ir jaunimui;

- virtualios ekskursijos į kultūros vietas;
- dalykų vaizdo pamokų ciklai, skirti mokiniams;
- edukaciniai žaidimai;
- interaktyvios laboratorijos, kuriose yra įvairaus turinio simuliacijų;
- interaktyvūs modeliai, skirti mokytis dalyko;
- užduotys aukštesniesiems mąstymo gebėjimams ugdytis;
- platforma įvairių dalykų mokytojams, kurioje pateikti kitų mokytojų parengti interaktyvūs mokymo ištekliai;
- mokymai „YouTube“ kanalu;
- mokinių pasiekimų patikrinimas klasėje arba nuotoliniu būdu, viktorinos;
- teorinė informacija, žaidimai ir testai.

SMP pasiūla nuolat kinta. Taip pat kinta ir turinys, nes siekiama atsižvelgti į dinamiškus švietimo pokyčius. Viena tokių – ukrainiečių vaikams sukurta priemonė, t. y. edukacinis žaidimas „Vieningi drauge“, kur siūloma vaikams susipažinti su lietuvių kalba ir kultūra.

Stebint Nacionalinės švietimo agentūros sukurtų skaitmeninių mokymo priemonių lankomumą ir vykdant jų priežiūrą, buvo atlikta 2023 m. IV ketvirčio lankomumo analizė. Apžvelgti 2023 m. spalio–gruodžio mėnesių duomenys, gauti iš „Google Analytics“ platformos. Minėtos platformos duomenimis, analizuojamas SMP IV ketvirtyje naudojo 278 583 naudotojai (35 pav.).

35 pav. Skaitmeninių mokymo priemonių naudotojų skaičius 2023 m. IV ketvirtyje



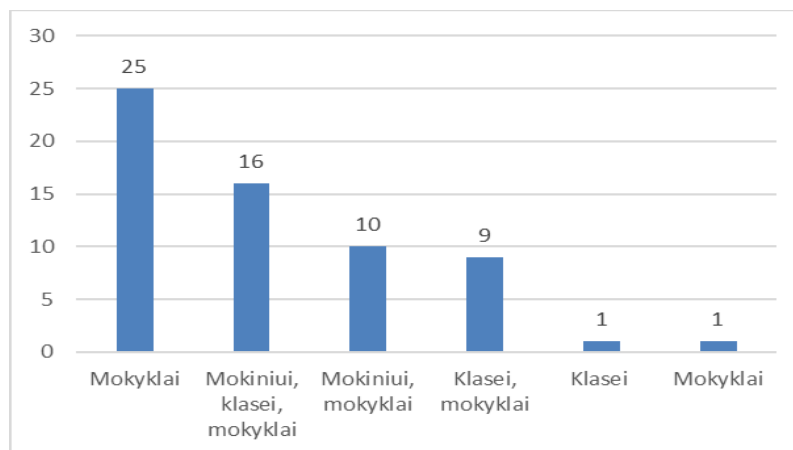
Iš 35 pav. matome, kad daugiausia buvo naudotos skaitmeninės mokymo priemonės lietuvių kalbai (lietuvių kalbai ir literatūrai) ir gamtos mokslams mokytis, o lietuvių etninei kultūrai skirtos priemonės sulaukė mažiausiai naudotojų.

2023 m. mokyklų įsigytos skaitmeninės mokymo priemonės

Bendrojo ugdymo mokyklos ir profesinio mokymo įstaigos 2023 m. turėjo galimybę ne tik naudotis nemokamomis priemonėmis, bet ir įsigyti teisę naudotis 74 mokamomis SMP, apie kurias informacija skelbiama Švietimo portale. Mokyklos įsigijo iš viso 62-jų SMP licencijas. Renkant duomenis, mokyklų buvo prašoma pažymėti įsigytos licencijos paskirtį (mokyklai, klasei, mokiniui) ir licencijos galiojimo laiką mėnesiais.

Dalies SMP licencijų paskirtis buvo trejopa, dalies – dvejopa ir dalis minėtų priemonių turėjo tik vieną paskirtį (36 pav.).

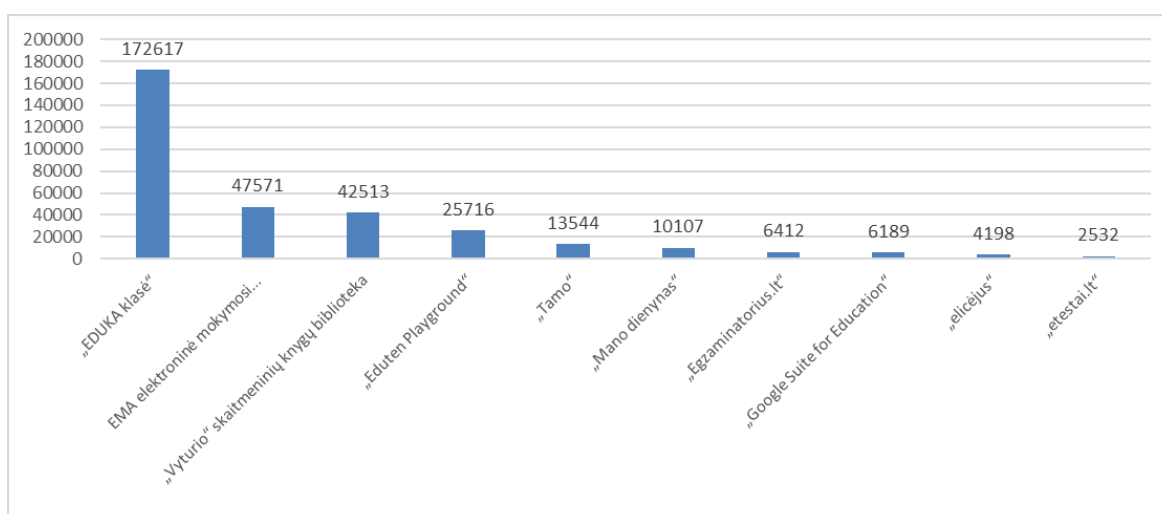
36 pav. Įsigytų skaitmeninių mokymo priemonių licencijų skaičius pagal paskirtį



Iš 36 pav. matome, kad daugiausia buvo įsigyta mokyklai ir apie 60 proc. mažiau – mokiniui, klasei ir mokyklai skirtų SMP licencijų, o mažiausiai įsigyta licencijų klasei ir mokyklai. Lyginant šiuos duomenis su 2022 m. duomenimis, galima daryti išvadą, kad pokyčiai dėl licencijos paskirties nėra dideli.

Neatsižvelgdami į skaitmeninės priemonės paskirtį, išskyrėme dešimt SMP, kurių licencijų 2023 m. mokyklos įsigijo daugiausia. Pažymėtina, kad minėtos SMP buvo įsigytos ne tik už mokyklų lėšas. Kai kurias skaitmenines priemones įsigijo tėvai savo vaikams, lankantiems mokyklą. Dėl tos priežasties įsigytų populiariausių SMP licencijų skaičius tikrovėje galėjo būti didesnis. Kita vertus, ŠVIS turimi duomenys yra susisteminti tokie, kokie buvo gauti iš mokyklų, todėl gali būti tam tikrų netikslumų (37 pav.).

37 pav. Skaitmeninės mokymo priemonės, kurių licencijų 2023 m. mokyklos įsigijo daugiausia

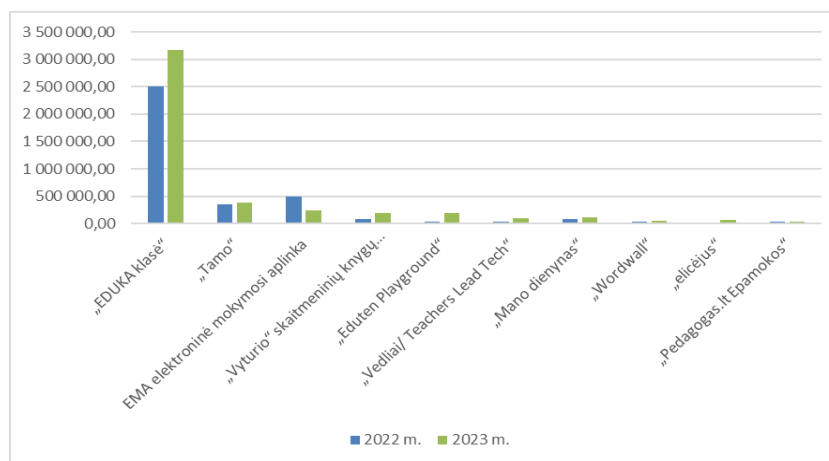


Iš 37 pav. matyti, kad Lietuvos mokyklos daugiausia įsigijo skaitmeninę mokymo(si) aplinką „EDUKA klasė“, antroje vietoje – elektroninę mokymo(si) aplinką EMA, trečioje – „Vyturio“ skaitmeninių knygų biblioteką, ketvirtoje – „Eduten Playground“.

„Tamo“ ir „Mano dienynas“ yra specifinės SMP. „Tamo“ – tai dienynas elektroninėje erdvėje, kur tėvai ir mokytojai gali stebėti vaiko mokymosi rezultatus, susirašinėti su mokyklos administracija, bendrauti su mokytojais. „Mano dienynas“ – tai tinklalapio principu veikianti sistema, popierinį dienyną ir pažymių knygelę perkelianti į elektroninę plotmę. Sistema skaitmeniniu pavidalu fiksuoja mokinių įvertinimus, mokytojų atsiliepimus, tvarkaraščius, namų darbus, atostogas, skatina greitesnę ir efektyvesnę komunikaciją tarp mokyklos bendruomenės narių – mokytojų, administracijos, mokinių ir jų tėvų.

Lygindami su 2022 m. mokyklų įsigytais populiariausiomis SMP, matome panašumų ir skirtumų (38 pav.).

38 pav. Skaitmeninės mokymo priemonės, kurioms įsigyti 2022 ir 2023 m. skirta daugiausia lėšų



Iš 38 pav. matyti, kad daugiausia lėšų per pastaruosius dvejus metus skirta toms pačioms SMP, tik vienoms priemonėms daugiau lėšų skirta 2022 m., o kitoms – 2023 m. Akivaizdu, kad daugiausia lėšų skirta įsigyti priemonei „EDUKA klasė“, ji buvo populiariausia.

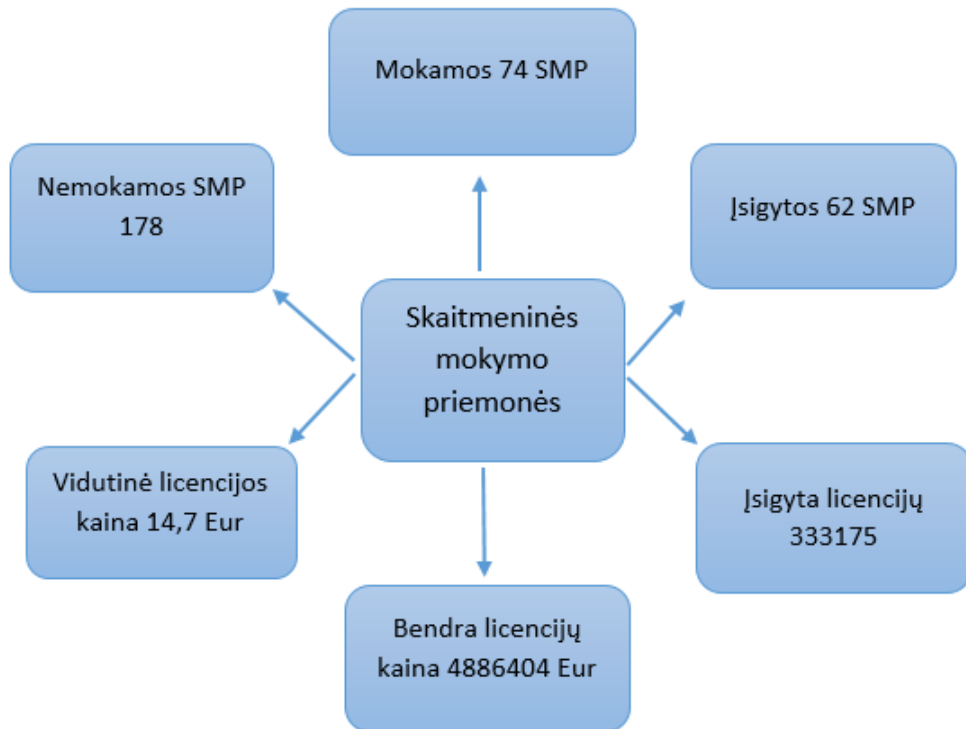
Iš 37 pav. nenurodytų, t. y. 2023 m. mažiau įsigytų SMP licencijų, sąrašo aiškėja, kad didelę dalį sudaro priemonės, padedančios mokytojams organizuoti ugdymo procesą, kurti mokymo(si) turinį. Paminėtinos tokios priemonės, kaip virtualioji mokymosi aplinka „Moodle“, „APROMIS“ (automatizuota programavimo mokymo informacinė sistema, kurioje pateikta įvairaus sudėtingumo programavimo užduočių), „Epamokos.pedagogas.lt“ (nuotolinio mokymo(si) platforma), „Vedliai“ (nuolatinio mokymo(si) programa pradinė klasių mokytojams ir informatikos (5–8 kl.) mokytojams, padedanti kūrybiškai integruoti informatiką), „Padlet“ (įrankis, kuris prieinamas internetu ir leidžia išreikšti savo mintis tekstu, vaizdo failais, paveikslais), „Book Creator“ (leidžia susikurti mokymo turinį), „Canva“ (leidžia kurti dizainą, kuriuo galima dalytis ar spausdinti), „EDUCATION“ (mokymosi platforma, siūlanti interaktyvius skaitmeninius resursus), edukacinė aplinka „MozaBook“ (edukacinė pristatymų programinė įranga), interaktyvių pateikčių turinio kūrimo ir turinio bibliotekos programinė įranga „i3Learnhub“, „Reflektus“ (reflektavimo sistema sumaniam mokymuisi), „Teachers Lead Tech“ (platformoje mokytojai gauna prieigą prie parengto ir nuolat atnaujinamo turinio), „Wordwall“ (padeda patraukliai susikurti norimą mokymo turinį) ir kt.

Absoliuti dauguma įsigytų SMP yra parengtos lietuvių kalba. Taip pat buvo įsigyta 12 SMP, kurios parengtos arba kuria nors užsienio kalba, arba lietuvių ir kitomis kalbomis: anglų kalba („Close Up“, „National Geographic Learning“, „New Close Up“, PERSPECTIVES); lietuvių ir anglų kalbomis („Eduten Playground“, „Go-Lab“, „Reflectus“, SMART nuotolinio mokymo(si) sistema); lietuvių, anglų, lenkų ir rusų kalbomis (edukaciniai žaidimai vaikams); lenkų kalba („GWO. Uczeń zdalnie“); anglų, lietuvių, prancūzų, vokiečių ir italų kalbomis (MERGE EDU); lietuvių, anglų, lenkų, prancūzų ir rusų kalbomis („Wordwall“); anglų, lietuvių, prancūzų, rusų, ukrainiečių ir vokiečių

kalbomis („Classtime“). Taigi dalis SMP pritaikyta naudoti dviem, keturiomis ir penkiomis kalbomis. 2023 m. atsirado SMP ir ukrainiečių kalba (2022 m. tokių SMP nebuvo).

Svarbiausi duomenys apie įsigytas SMP apibendrinti 39 pav.

39 pav. Duomenys apie bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų 2023 m. įsigytas skaitmenines mokymo priemones



Remdamiesi 39 pav. duomenimis, galime daryti išvadą, kad 2023 m. SMP pasiūla buvo didesnė, nes 2022 m. buvo įsigytos 56 pavadinimų SMP. 2023 m. vidutinė vienos SMP kaina buvo kiek didesnė – 14,7 Eur (2022 m. – 13,2 Eur).

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Apibendrinę 2023 m. duomenis apie bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų įsigytus vadovėlius ir skaitmeninių mokymo priemonių licencijas, pateikiame šias išvadas ir rekomendacijas.

Išvados

- Duomenis apie 2023 m. įsigytus vadovėlius ir SMP priemones pateikė 89 proc. mokyklų.
- Leidyklos bendrojo ugdymo mokykloms pasiūlė įsigyti 59 vadovėlius (parengtus 2023 m.), nors vadovėlių poreikis atnaujinus bendrąsias programas buvo didesnis. Tai kelis kartus daugiau nei 2022 m., ir tai iš esmės atitinka ankstesnių laikotarpių tendencijas, kai buvo atnaujinamos bendrosios programos.
 - 2023 m. buvo įsigyta 726 213 Lietuvoje ir užsienio valstybėse išleistų vadovėlių, skirtų visoms klasėms, įskaitant profesinio mokymo įstaigas.
 - Daugiausia buvo įsigyta vadovėlių, skirtų pagrindinio ugdymo programai. Pagal šią ugdymo programą, kuri aprėpia 5–10 klases, mokosi daugiausia mokinių, taip pat yra daugiau (palyginti su pradiniu ugdymu) ir mokomųjų dalykų.
 - Dalyko požiūriu, daugiausia buvo įsigyta lietuvių kalbos ir literatūros vadovėlių. Kiek mažiau buvo įsigyta matematikos, istorijos, geografijos, biologijos ir kt. vadovėlių. Įsigytų minėtų dalykų vadovėlių skaičius skiriasi pagal koncentrus. Jį daugiausia nulėmė vadovėlio naujumo veiksnys, nes daugiau buvo įsigyta tų vadovėlių, kurie buvo išleisti pagal atnaujintas bendrąsias programas.
 - Mokykloms mokomosiomis tautinių mažumų kalbomis leidyklos pasiūlė penkis vadovėlius lenkų kalba, o rusų kalba vadovėlių parengta nebuvo. Šių vadovėlių leidimo sąnaudos yra didesnės nei vadovėlių lietuvių kalba.
 - Mokyklos plačiai naudojo NŠA siūlomas nemokamas skaitmenines mokymo priemones. Iš jų populiariausios buvo *Lietuvių kalba 7–8 klasėms*, *Gamtos mokslai 5–6 klasėms* ir *Lietuvių kalba ir literatūra 9–12 klasėms*.
 - Mokyklos įsigijo 62-jų SMP licencijas, kurios skirtos mokyti tam tikrų dalykų ir ugdymo procesui valdyti.
 - Kai kurių skaitmeninių mokymo priemonių licencijų įsigyta gana daug. Populiariausia priemonė yra „EDUKA klasė“, po to – EMA elektroninė mokymosi aplinka, „Vyturio“ skaitmeninių knygų biblioteka ir kt. Palyginti su 2022 m., įsigytų „EDUKA klasės“, „Vyturio“ skaitmeninių knygų bibliotekos ir „Eduten Playground“ licencijų padaugėjo, o EMA elektroninės mokymosi aplinkos, „Tamo“ ir „Mano dienyno“ – sumažėjo. Atsirado viena nauja SMP ukrainiečių kalba.

Rekomendacijos

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai

- Daugiausia lėšų mokyklos skyrė įsigyti „EDUKA klasės“, „EMA elektroninės mokymosi aplinkos“ ir „Tamo“ licencijoms. Todėl galima daryti išvadą, kad rinkoje iš esmės yra vienas skaitmeninio turinio tiekėjas – UAB „Ateities pamoka“, kuriai priklauso „EDUKA klasė“ ir „EMA elektroninė mokymosi aplinka“, gaunanti absoliučią daugumą visų SMP licencijoms įsigyti skiriamų lėšų. Todėl derėtų numatyti priemones, didinančias konkurenciją ir kitų skaitmeninio turinio tiekėjų paslaugų mastą.
- Įgyvendinti priemones, kurios padėtų plėtoti pedagogų kompetencijas rengti kokybiškus vadovėlius ir kitą mokomąją ar metodinę medžiagą.

- Įgyvendinti priemonės, sudarysiančias galimybes leisti daugiau tautinių mažumų gimtųjų kalbų vadovėlių ir vadovėlių lietuvių kalba tiems dalykams, kuriems vadovėlių leidyklos nerengia dėl mažesnio poreikio ir išaugusių leidybos sąnaudų.
- Numatyti priemonės, kurios padėtų užtikrinti, kad bendrojo ugdymo mokyklos laiku ir atsakingai pateiktų duomenis apie įsigytus vadovėlius ir skaitmenines mokymo priemones.

Savivaldybėms

- Skirti mokykloms papildomų lėšų vadovėliams ir skaitmeninėms mokymo priemonėms įsigyti ir taip atsisakyti praktikos, kai mokyklose iš tėvų renkamos papildomos lėšos šioms priemonėms įsigyti.
- Derinti bendrus mokyklų poreikius, įsigyjant teisę naudotis virtualiuoju vadovėliu ar skaitmeninėmis mokymo priemonėmis.

Mokyklų steigėjams

- Užtikrinti, kad mokyklos laikytųsi duomenų apie įsigytus vadovėlius ir skaitmenines mokymo priemones pateikimo terminų.

Bendrojo ugdymo mokykloms

- Bendrojo ugdymo mokyklos ir profesinio mokymo įstaigos turėtų laiku pateikti tikslus duomenis apie įsigytų SMP licencijų skaičių pagal jų paskirtį (mokiniui, klasei ar mokyklai), taip pat bendrą licencijų kainą.
- Mokytojai, remdamiesi bendrųjų programų įgyvendinimo rekomendacijomis, gali siūlyti mokiniams tinkamą medžiagą, pateiktą anksčiau mokyklų įsigytuose vadovėliuose, taip pat ir asociacijų parengtą medžiagą, skirtą atnaujinto ugdymo turinio temoms ir papildančią turimus išteklius (medžiaga skelbiama [Švietimo portale emokykla.lt](#)).
- Už mokymo lėšas, skirtas vadovėliams ir mokymo priemonėms, mokyklos turėtų įsigyti tik tų vadovėlių, apie kuriuos informacija teikiama Švietimo portalo informacinėje sistemoje. Užtikrinti, kad mokymo lėšos būtų naudojamos tikslingai pagal paskirtį.
- Susipažinti su ŠMSM nustatyta tvarka dėl vadovėlių ir skaitmeninių mokymo priemonių įsigijimo (2024 m. vasario 15 d. ŠMSM įsakymas Nr. V-184) ir jos laikytis.
- Mokykloms, įsigyjančioms vadovėlius ir skaitmenines mokymo priemones, derėtų atkreipti daugiau dėmesio į esamas nemokamas skaitmenines priemones, perkamų mokymo(si) priemonių paskirtį ir jų taikymo veiksmingumą konkrečioje ugdymo(si) aplinkoje, taip pat numatyti vadovėlių ir skaitmeninių priemonių tarpusavio derinimo galimybes.

Vadovėlių ir mokymo priemonių teikėjams (leidykloms)

- Numatyti priemonės, kurios padėtų į vadovėlių rengimo procesą įtraukti daugiau dalykinių ir pedagoginių kompetencijų turinčių asmenų.
-